

Časem ztrácejí svou funkci zážitků, které nám dávají život a přivádějí nás do přítomnosti.

Duchovnost je zároveň péče o naše psychické zdraví, probouzí v nás pozitivní poměr k erótu a uspokojení, podporuje tuto sílu, která nám dává život, která nás zpřítomňuje. Taková duchovnost zná i stinné stránky erótu, když nás uspokojování odvádí od nás samých i od druhých, už nás nepřivádí do přítomnosti, neobohacuje nás, nedává nás do služeb druhým. Úkolem spirituality je motivovat nás k připuštění erótu a k uspokojení. K tomu, abychom se erótu a uspokojení zcela nevzdávali ze strachu, že by nás mohly přemoci.

Spiritualita straní životu, živosti, životu tady a teď, oddanosti. Chorobná závislost je na straně odcizení, smrti, nepřítomnosti, izolace. Chorobně závislý člověk není ve svém těle. Jeho tělo tudíž trpí, protože je neobývané. Odtud pochází onen hrozný pocit, že člověk skomírá.

4. KAPITOLA

CELIBÁT A SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Jedna z otázek, které se vynořují, když jde o sexuální zneužívání nezletilých kněžími, se týká možné souvislosti mezi sexuálním zneužíváním a celibátem. V posouzení tohoto problému se mínění rozcházejí. Proto je zapotřebí diferencovaného pohledu, máme-li se vyhnout obecným, jednostranným výrokům. Nesoudily by spravedlivě o podstatě celibátu a jeho hodnotě a nebraly by v úvahu též potenciální negativní aspekty, které se v souvislosti s celibátem mohou projevat.

Existuje souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním?

Znovu a znovu se klade otázka, zda existuje nějaká souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním nezletilých kněžími. Jedni takovou souvislost vehementně popírají, jiní naopak spatřují v celibátu podstatnou příčinu. Obě skupiny si to příliš zjednodušují. Bezprostřední spojení mezi celibátem a sexuálním zneužíváním v tom smyslu, že by

celibát byl příčinou sexuálního zneužívání nezletilých kněžími, nelze prokázat. Kdo má pedofilní vlohy a chtěl by je realizovat, toho ani celibát, ani manželství neuchrání, aby to udělal. Skutečností je také, že více než 90 procent sexuálního zneužívání se děje v rodinách a mezi příbuzenstvem.

Skutečností je však i to, že mezi kněžími jsou muži s pedofilními sklony, kteří své sklony také realizují. Tuto skupinu kněží nicméně nemůžeme ztotožňovat se všemi těmi kněžími, kteří sexuálně zneužili či zneužívali nezletilé. Mezi těmi se vyskytuje podle mého odhadu nemálo takových, kteří nejsou svým založením fixováni na pedofilii, nýbrž jednají pedofilně nebo efebofilně na základě své psychosexuální nezralosti. Jestliže je tomu tak, pak samozřejmě nemohu zjednodušeně argumentovat a říkat: Jen ten, kdo je fixovaný na pedofilii, se tak i chová, a protože takovou vložku člověk buď již od puberty prostě má, nebo nemá, neexistuje tu žádná souvislost s celibátem. Taková argumentace by byla příliš jednoduchá.

Problém emocionální a sexuální nezralosti

Celibát, lépe řečeno zkreslená představa o celibátu může dokonce ztížit získávání schopnosti konfrontovat se s vlastní sexualitou, vypořádat se s ní a projít procesem vedoucím ke schopnosti mít vztahy; může získání této schopnosti dokonce zcela zabránit. To se týká především kněží, kteří jsou po stránce svého sexuálního vývoje nedostatečně vyspělí nebo v něm zůstali stát a kteří špatně chápou celibát. Domnívají se totiž, že se díky němu nebudou muset konfrontovat s vlastní sexualitou. Jádrem problému je v těchto případech emocionální – a tedy také sexuální – nezralost. Ta se projevuje i v jejich neschopnosti opravdových vztahů a pravé intimity.

Pro mnoho mužů, kteří se s vlastní sexualitou necítí dobře a v povolání kněze spatřují smysluplný úkol, tak může být celibát zpočátku dodatečnou motivací, aby se věnovali právě tomuto povolání. Jejich sexuální nezralost – a s ní často související omezení schopnosti vztahů – se tedy maskuje celibátem, dostává pěkný nátěr a za určitých okolností je dokonce prohlášena za ideál. To však vede k tomu, že celá sféra sexuality a intimity zůstává nadále v temnotě.

U problému, zda existuje souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním nezletilých kněžími, jde tudíž v první řadě o otázku, do jaké míry jsou za sexuální zneužívání celibátně žijícími kněžími spolodpovědné deficity v oblasti získávání schopnosti intimity a zážitků intimity. U homosexuálních i heterosexuálních kněží, kteří sexuálně zneužívají nezletilé, jsou skutečně viditelné deficity v oblasti schopnosti intimity a schopnosti udržovat niterné vztahy.

Nedostatky ve schopnosti intimity a sexuální zneužívání

Není to tak, že by kněz s deficity v této oblasti byl již tím předurčen k tomu, že bude zneužívat nezletilé. Nicméně je obzvlášť ohrožen, pokud jde o narušování hranic. Ačkoli se zastavil ve svém sexuálním vývoji, sexualita v něm žije a účinkuje. I on pocítí hlubokou touhu po blízkosti, lidském teple a sexuálním uvolnění. Nedostává se mu však vnitřního rámce a schopnosti dokázat na tento deficit zrale a odpovědně reagovat. Předpokladem zralé a odpovědné reakce je, že se zdařilo nalezení identity i získání schopnosti intimity.

Jestliže daná osoba nezískala schopnost intimity a nemá respekt k intimní sféře druhého člověka, existuje velké nebezpečí, že se bude pokoušet realizovat své sexuální potřeby s těmi osobami, ke kterým má snadný přístup a u nichž může zároveň využít svého vlivu a své moci, které jí poskytuje její postavení. Tím ještě rozhodně není

řečeno, že takoví kněží mají pedofilní nebo efebofilní vlohy. Chovají se sice pedofilně nebo efebofilně a nelze zcela vyloučit, že pedofilní nebo efebofilní opravdu jsou. Jejich chování však může být také prostě projevem sexuální a emocionální nezralosti.

To může být také případ některých kněží, kteří sice nejsou efebofilně založení, nicméně sexuálně zneužívají nezletilé ve věku 16 nebo 17 let – tedy ve věku, kdy mladiství mohou působit na dospělé sexuální přitažlivostí. U skupiny efebofilně jednajících kněží může jít o heterosexuální nebo homosexuální osoby, které se cítí sexuálně přitahovány jak mladistvými, tak dospělými, ale z důvodu své sexuální nezralosti a neschopnosti udržovat vztahy vyhledávají nebo navazují sexuální kontakty s mladistvými. Mají deficit v oblasti intimity. K té náleží též schopnost respektovat intimní sféru druhých, dokázat se vcítit do druhého člověka a umět zvážit, co jeho chování u druhého člověka vyvolá.

Tento předpoklad potvrzuje skutečnost, „že značné části těchto činů se dopouštějí osoby, které by vlastně daly přednost dospělým sexuálním partnerům – z různých důvodů však nemohou... Sexuální přečiny vůči dětem jsou tedy tak říkajíc náhražkovým jednáním. Nabízí se tudíž otázka, zda chování tohoto druhu může vyprovokovat také celibát.“ (Pfeiffer, 2010, s. 2)

Efebofilně jednajícím pachatelům chybí vyzrálost a schopnost, jíž se vyznačují osoby, které sice rovněž vnímají sedmnáctileté mladistvé jako sexuálně atraktivní, ale které jsou zároveň schopny k těmto svým pocitům odpovědně a s respektem přistupovat. Existují muži i ženy, jež sexuálně přitahují především dospělé osoby a kteří žijí v odpovídajících partnerských svazích, ale zároveň je sexuálně přitahují i osoby šestnáctileté či sedmnáctileté. Na rozdíl od osob, jež následkem své psychosexuální nezralosti nemohou se svou sexualitou zacházet, řídit ji a utvářet, jsou tito lidé schopni s tímto přitahováním odpovědně zacházet a realizovat svou sexualitu ve svých vztazích s dospělými.

Podle Antje Schmelcherové jsou v katolické církvi niky pro takzvané pedosexuály: „Sociolog Gerhardt Amenth v této souvislosti rozlišuje dvojí profil pachatele. Heterosexuálně nadané muže může celibát svést k náhražkovému jednání s dětmi, které může následkem svého regresivního charakteru přijímat často sadistické rysy. Zato pedofilní pachatelé nespátují v celibátu omezení, neboť dospělou sexualitu nevnímají jako žádoucí.“ (Schmelcher, 2010, s. 4)

Zralá intimita: dva lidé se setkávají na základech síly svého já

Jak jsem již vysvětlil, zralá intimita se projevuje ve schopnosti svěřovat si navzájem myšlenky, přání, tužby, úzkosti a naděje a dokázat se vcítovat do druhé osoby. Zralá intimita se dále projevuje, když dva lidé na základě síly svého já mohou navázat emocionální osobní vztah nesený vzájemnou důvěrou. Schopnost intimity obsahuje také schopnost dokázat se niterným způsobem zabývat druhými lidmi, moci jim dávat svou blízkost a zároveň být s to nechat druhé lidi, aby dávali svou blízkost mně. Zralá intimita se nakonec ukazuje též ve schopnosti respektovat hranice druhého člověka a jeho intimní sféru a dokázat kontrolovat vlastní sexuální žádosti, kdyby snad mé chování mohlo druhým způsobovat újmu.

Manželství jako normální kontext zážitků intimity

Jak říká Sandra Schneidersová, normálním kontextem, v němž většina lidí prožívá intimitu a intimitou roste, je manželský vztah. Ten umožňuje soukromou sféru, sebeodevzdání, výlučnost, věrnost, sexuální projevy i veřejnou podporu. Z tohoto hlediska může být rozhodnutí pro celoživotní celibát problematičtější, pokud jde o přivedení

k intimitě a k získání schopnosti intimity. Vždyť se člověk tímto rozhodnutím vzdává normálního kontextu, v němž se vykonává tento těžký vývojový krok směrem ke schopnosti intimity. Schneidersová dále říká: „Kdo žije bez manželství, vystavuje se velice reálnému riziku, že nikdy nebude schopen opravdové intimity. Myslím, že je důležité, abychom se tomuto riziku vystavili až po úvahách, nakolik jsme schopni v něm obstát. Ono prostě nestačí tvrdit, že Bůh tiší veškeré naše lidské potřeby, a že tudíž i kněze a řeholníky, kteří dodržují své závazky věrnosti, ochrání před veškerými psychickými újmami, které by z toho mohly rezultovat. Tvrdá realita ukazuje, že mnozí kněží a řeholníci zaostávají ve vývoji afektů. Následky všichni známe. Ve sféře lidskosti setrvávají tito muži a tyto ženy po celý svůj život na úrovni dítěte... Pokud nedochází k afektivnímu vývoji, znamená to ... neúplný vývoj lidství, a co je ještě důležitější, tímto způsobem není možné plně rozvinout lásku Boží ani vlastní potenciál duševního správce. Jinak řečeno, je to velmi riskantní věc. Jestliže kněz, řeholník, řeholnice nenacházejí žádnou alternativní cestu k lidské intimitě, pak je velice pravděpodobné, že ... se minou právě tím cílem, na který je život v náboženském celibátu orientován. Neexistuje žádná schůdná alternativa, jak zacházet s požadavkem intimity. To by znamenalo, že se člověk vzdává dobrodružství lidství. Zacházení s emocemi se pro celibátně žijícího člověka nesmí zvrhnout v úhybné strategie vůči sexuální vztahům ani v seznam povolených a zakázaných věcí. Naším úkolem není, abychom se nějak protloukali životem a neměli přitom žádný pohlavní styk nebo si dovolili jen tolik lidského tepla, kolik ho dokážeme přežít, aniž bychom se obtížili ochromující vinou. Máme nalézt opravdovou mimomanželskou cestu k intimitě dospělého člověka, a tedy také k emocionální zralosti.“ (Schneiders, 1986, s. 207nn.)

Znamená to, že i pro osobu, která si předsevzala žít bez manželství, je důležité, aby se vystavila procesu emocionálního zrání, který ji dovede ke schopnosti navazovat a udržovat opravdové vztahy. Nesmí

to být tak, aby někdo, kdo chce žít bez manželství, takové procesy zastavil, ukrátil nebo nepřipustil. Osoba, jež si předsevzala žít bez manželství, stejně jako člověk, který hodlá žít v partnerském svazku, potřebuje konfrontaci s procesy, jež jsou nezbytně důležité k dosažení schopnosti intimity. K té náleží též živá, opravdová komunikace s druhými lidmi. Sandra Schneidersová upozorňuje také na spirituální rozměr schopnosti intimity. Říká k tomu: „Jestliže se kněz nebo řeholník nepostaví tváří v tvář krizi intimity, snad nejtragičtější důsledky to má v oblasti spirituality. Základnou pro schopnost milovat Boha a své bližní celým srdcem – která je přece koneckonců jedinou přiměřenou motivací pro rozhodnutí k celibátnímu životu – je schopnost lidské intimity. Zní to banálně, když se řekne, že ten, kdo není schopen milovat žádného člověka, nemůže milovat ani Boha. Ale je to chladná, drsná realita. Kdo jakožto kněz ... nikdy neprožil lásku, kdo nikdy nemiloval reálného, konkrétního, jedinečného člověka a neprožíval při tom opravdové, skutečné, lidské, sexuální živé a oživující emoce – ten může nekonečně mluvit o kráse a radosti božské lásky, ale na člověka, který v realitě prožil agonii a extázi lásky, nebude působit příliš přesvědčivě. Je třeba přecíst si velké mystiky... Jedním z nejpodstatnějších charakterových rysů těchto velkých milovníků Božích, kteří jsou v církevních dějinách známi vždy také jako velcí pastýři duší, je schopnost hlubokých osobních vztahů a opravdových přátelství.“ (Schneiders, 1986, s. 207nn.)

Láska a překročení sebe samého

Zrání v partnerství a v celibátu

Partnerství umožňuje, aby se ještě silněji projevovaly pozitivní stránky vlastní osobnosti každého z partnerů. Významný psycholog Gordon

Allport razil větu: „Jen nemnozí jsou zcela zralí před manželstvím – zralosti dosahujeme zčásti právě manželstvím, jeho stresem a námahou.“ Teprve v manželství nebo pevném přátelském svazku si lidé všimnou, jak velice se vlastně vztahují k sobě samým, do jaké míry jim jde o jejich vlastní blaho a uspokojení. Dokud se partneři tohoto regresivního hédonistického chování nezřeknou a nepostaví se tváří v tvář frustracím a nepříjemným událostem v partnerství, zakrňují, místo aby rostli.

Osoby, které žijí v celibátu, mívají méně těchto zkušeností, které podporují zrání a s nimiž by se setkali v partnerství. Protože jim chybí pevné, závazné partnerství nebo rodina, k jejichž udržování, utváření, prohlubování a obohacování je za normálních okolností zapotřebí spousty sil a velké kreativity, potřebují najít způsob, který je pro ně vhodný, a dělat něco, co překračuje je samy a jejich malý svět. Je to právě to, co může být motivem pro život v celibátu: ochota a schopnost obzvlášť se angažovat pro někoho nebo pro něco, zapomínat přitom sám na sebe a růst nad sebe.

Odpovědnost za větší společenství

Tato schopnost vykročit nad sebe samého, které se ve vývojové psychologii říká generativnost, je naprosto rozhodujícím krokem vývoje. Jde v jistém smyslu o to, abychom se stali – tělesně, nebo i duchovně – otci a matkami a byli schopni vystoupit nad vlastní bytostné Já v péči a angažovanosti pro druhé, pro něco většího.

Generativnost se týká v první řadě schopnosti rozplozování, produktivity a kreativity. Jsou lidé, kteří na základě speciálních vloh neuzívají tuto schopnost na vytvoření vlastního potomstva, nýbrž na jiné formy altruistických zájmů a tvůrčích činností. U lidí žijících v celibátu se může schopnost generativnosti projevovat například v jejich

sebeodevzdání pro druhé. Tato oddanost je „rozšiřuje“, umožňuje jim vystoupit nad sebe samy. Poskytují svou energii, mají péči a starost o druhé, odevzdávají se druhým. Tak transcendentují sebe a rozvíjejí v sobě ty stránky, které náležejí k úplnému člověčenství, k tomu, aby se člověk stal plně člověkem. V případě lidí žijících bez manželství můžeme hovořit o *generativním celibátu*. Rozumíme tím schopnost být produktivní a odpovědný a přitom nemít děti – a nemít zároveň neustálý pocit, že jsem proto nedokonalý. O zdařilém generativním celibátu mluvíme, jestliže dotyčná osoba cítí v sobě odpovědnost za větší společenství a tento pocit odpovědnosti také realizuje v činech pro život a blaho příštích generací.

Ze schopnosti intimity a ze schopnosti generativity pak vyrůstá také schopnost prožívat niternou vřelost a vytržení v sebeodevzdání. Ve zkušenosti hluboce prožívaného společenství; ve vrcholných zážitcích, které mohou vznikat z niterných setkání s přírodou; ale především v nejniternějším sjednocení s Bohem, které zakoušíme jako něco, co nás bytostně zasahuje a co nám dává prožít hlubinu – v tom všem se může vždy znovu naplňovat i naše touha po splynutí a sjednocení.

Podle Bedeho Griffithse však tělesné a emocionální sjednocení neposkytuje jen to uspokojení, které hledáme v sexuálním setkání. Jde tu o to, že se zcela odevzdáváme. Toto úplné sebeodevzdání uskutečňují jedni v sexuálním setkání, jiní v extatických setkáních s přírodou nebo v sebeodevzdání druhým lidem. Podle Bedeho Griffithse je přitom rozhodující to, že procitá a probouzí se naše bytostné Já, hlubší poznávání a objevování našeho bytostného Já. Je to zkušenost, při níž můžeme zakoušet hluboko v sobě lásku, která překračuje tělesné vjemy i emocionální intimitu. Objevujeme přitom „sílu nekonečné lásky, když překračujeme své lidské možnosti a zjišťujeme přítomnost Božího bytí v nás. To je mystická láska, v níž se lidství setkává s božstvím.“ (Griffiths, 1983, s. 96)

Osamění a touha po intimitě

Pokud o tom mohou otevřeně promluvit, mluví mnozí kněží a řeholníci o své osamělosti a touze po intimitě. Komu je odepřena potrava, kterou dávají dobré, hluboké mezilidské vztahy, ten je vyhladovělý. Zůstává tím pro něj zároveň uzavřen hluboký zdroj zážitků spokojenosti, radosti, slasti a potěšení ze života. Když tedy nebude moci utišit svůj hlad po smyslovosti, smyslnosti, intimitě, svůj hlad po zkušenosti pravých, hlubokých vztahů a přátelství, bude se pokoušet ukojit svůj hlad jinak a jinde. Bude se snažit potravu, po které touží, získat úspěchem, prací a kdečím jiným.

Význam společenství pro lidi žijící v celibátu

Často vyslovované slovo *communio*, společenství, se stává směšnou frází, pouhou teologickou floskulí, jestliže se toto společenství neprojeví konkrétně v tom, že jsou jedni pro druhé a mají jeden o druhého starost, mají na sebe čas a jsou schopni opravdových, otevřených rozhovorů. Mnozí kněží se však ztrácejí ve své práci a zbývá jim málo času na soukromé zájmy a koníčky, nemluvě o tom, že by jim připadalo nemožné udržovat přátelství a hlubší vztahy. Ti, kteří tu chtějí být pro druhé, se nezřídka ocitají v situaci, kdy jsou sami nebo si sami připadají. „Kdyby se jen zlomek té energie, která byla kdysi vynaložena na to, aby se mladým řeholníkům a kněžím nedařilo navazovat přátelské vazby, kdyby se pouhý zlomek této energie vynaložil, abychom je k opravdovým přátelským vztahům podněcovali ..., pak by dnes žilo méně izolovaných a zahořklých starých kněží ..., dožívajících v tichém zoufalství.“ (Schneiders, 1986)

Zkušenost osamělosti

Arcibiskup Rembert Weakland ve svých pamětech píše o zkušenosti osamělosti: „Uklidňoval jsem se tou zřejmou skutečností, že na nejhlubší úrovni svého bytí je každý sám, včetně manželských párů; skutečností, kterou je třeba tolerovat. Nepopíral jsem tuto skutečnost – ale proč se pro mě stala osamělost tak velkým problémem? Už mi bylo přes 40 a nechtěl jsem se tohoto tématu zbavit tím, že bych ho odbyl jako krizi středního věku. Stal jsem se snad představeným, přestože jsem byl na to ještě příliš mladý a ještě jsem vlastně nedozrál v osobnost? Věděl jsem, že musím být služebníkem všech a nemám přemýšlet o sobě samém. To by mohlo vypadat narcisticky, jako bych se příliš soustředil na sebe. Byl jsem připraven dát všechno do splnění svého úkolu, který mi byl uložen. Teď jsem však zjistil, že za to musím něčím zaplatit. Uvážil jsem dříve dostatečně i tuto cenu?

Protože jsem se považoval spíše za intelektuála a byl jsem člověkem, který žije spíše hlavou, nepřisuzoval jsem pocitům přílišný význam. Jako církevní představený jsem si myslel, že ve svém rozhodování nesmím ponechávat příliš mnoho prostoru pocitům a emocím. Myslel jsem si, že je důležité být chladný a zachovávat si určitou distanci. Připadalo mi to jako přiměřené chování, ale asi to nebylo zdravé ani psychologicky, ani duchovně. Navíc jsem se následkem toho, že jsem byl hodně na cestách, už nedostal k tomu, abych hrál na klavír, což ještě přispívalo k emocionálnímu napětí.

Můj duchovní průvodce neustále mluvil o tom, jak je důležité mít silný vztah s Ježíšem Kristem, a to nejen na intelektuální úrovni, ale také na úrovni existenciální. Byly chvíle, kdy jsem to pro sebe takto prožíval. Snažil jsem se na to také znovu a znovu upomínat. Ale velice brzy mi došlo, že vztah s Ježíšem Kristem, ať je sebeintenzivnější na duchovní úrovni, nemůže zaplnit prázdnotu, která vyrůstala z nedostatku tělesné přítomnosti a skutečnosti druhého člověka. Opravdu

k tomu mohla přispívat moje tendence všechno intelektualizovat. Duchovno nedokázalo tím pravým způsobem zaplnit prázdnotu, kterou jsem pociťoval. Cítil jsem se vyprahlý v závěru mnoha dní, jak to popisují duchovní autoři.

Dospěl jsem k poznání, že celibát má smysl jedině v tom případě, že to pro vědomí znamená především zemřít. Lidské vztahy pak přestaly mít význam. Člověk překročil hranice do nového života jen s Kristem. Není divu, že byla eucharistie nazvána *viaticum*, průvodkyně na cestě.“ (Weakland, 2009, s. 197)

Dokázat žít bez manželství psychicky zdravě

Žít psychicky zdravě bez manželského vztahu se může dařit takovému muži a takové ženě, kteří se staví tváří v tvář normálním krokům psychického vývoje. Pak jsou nejspíše schopni umožňovat a utvářet ve svém životě zážitky intimity způsobem, který je slučitelný s jejich životem bez manželského vztahu. Jsou také s to iniciovat a udržovat celibátní přátelské vztahy. V těchto přátelstvích získávají takovou zkušenost blízkosti, sepětí a náklonnosti, která neohrožuje jejich celibát, nýbrž pomáhá jej udržovat a prohlubovat. Pomáhá jim v tom jejich schopnost (jakožto součást schopnosti intimity) respektovat hranice, které si sami vytyčili jako výraz zvolené a nalezené identity.

Jejich schopnost intimity a díky ní získané možnosti, jak zakoušet ve svém životě intimitu prostřednictvím niterných, hlubokých, významuplných vztahů, mají účinky též na jejich vztah k Bohu, spoluutvářený právě jejich zkušeností intimity. Nic si nepředstírají, pokud jde o vlastní touhu po blízkosti, po lidském teple, po náklonnosti a lásce. Uspokojují tuto svou touhu prožíváním intimity například v celibátních přátelstvích. Dobře přitom vědí, že tato touha vždy naráží na hranice i tam, kde by se ráda uspokojila v lidských setkáních.

K této touze po náklonnosti a lásce patří také touha po sjednocení. Zkušenost sjednocení toho druhu, kterou by mohli získat v sexuálním lidském setkání, je jim odepřena. Ve zkušenosti hluboce prožívaného společenství, ve vrcholných zážitcích, které mohou vzniknout z niterných setkání se stvořením, ale především v nejniternějším sjednocení s Bohem, které zakoušejí jako cosi, co je bytostně zasahuje a co jim dává prožít hlubinu – v tom všem se může vždy znovu naplňovat i jejich touha po splnutí a sjednocení.

Takoví lidé se odlišují od těch lidí žijících v celibátu, kteří se nestaví tváří v tvář normálním krokům lidského vývoje, a proto nejsou schopni mít niterné, hluboké vztahy k jiným lidem, a nakonec ani k Bohu. Mezi těmi mohou být i takoví celibátníci, kteří za intimitu, již ve svém životě nikdy nezažili, marně hledají náhradu v neustálé honbě za uznáním a ve využívání své moci. Pokoušejí se onu prázdnotu, která vzniká, zaplnit něčím, co takovou prázdnotu vlastně zaplnit nemůže. Jsou také obzvláště náchylní k zaplňování své vnitřní nenaplněnosti zážitky sexuality odpoutanými od lásky a závaznosti.

Na rozdíl od celibátníků, kteří jsou schopni intimity, a mohou tudíž vyhovět své hluboké touze po prožitku intimity a sjednocení, nemají tito lidé ve svém životě žádné druhé lidi, s nimiž by udržovali hluboké, niterné vztahy. Často se jim nedostává ani zážitku sepětí s Jedním, s Bohem. Ten by je přitom ochránil před ustrnutím v úzkostnosti, dogmatismu, ritualismu a formalismu.

Ještě jednou otázka možné souvislosti mezi celibátem a sexuálním zneužíváním

V otázce, zda existuje nějaká souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním, podle mého názoru nejde v první řadě o to, zda můžeme v celibátu vidět jednu z příčin; a pokud ano, zda bychom se

raději neměli vzdát spojení kněžského povolání s celibátem. Jde spíše o to, abychom se podívali drobnohledem na dosavadní chápání celibátu a abychom lépe dbali předpokladů, že i tento způsob života je výrazem zralého rozhodnutí a že ho lze prožívat zdravě, zodpovědně a tak, že jím skutečně přitakáváme životu.

To bude mít nepochybně ten následek, že bude přicházet v úvahu jen omezený okruh mužů. Aniž tím snižujeme manželství, celibátní způsob života vyžaduje zralost právě v oblasti, v níž jde o získání schopnosti intimity a odpovědného zacházení se sexualitou, která se nesmí realizovat způsobem genitálně sexuálním. Vyžaduje také charisma. A zralost a charisma nemá jen tak každý. To by odpovídalo také linii, kterou vytyčil papež Benedikt XVI. Ten v souvislosti s mnoha případy sexuálního zneužívání kněžími řekl, že nepotřebujeme mnoho kněží, ale dobré kněze.

Předpoklady úspěšného celibátního života

Člověk, který chce žít v celibátu, by měl mít veškeré lidské a tělesné předpoklady, že bude zcela člověkem, a přece nebude sexuálně aktivní, ani nebude trpět sexuální frustrací nebo iritovaností. Má být schopný hlubokých přátelských vztahů, aniž je přitom ženatý a přitom neporušuje slib celibátu, ať už tělesně, nebo psychicky. Jeho schopnost intimity přechází ve schopnost sebeodevzdání. Je tudíž schopen nejen setrvat sám, ale také vystoupit ze sebe, být produktivní a zodpovědný; nemít děti, a nemít proto pocit nedokonalosti, neúplnosti. Toto sebeodevzdání mu dodává šíře, dovoluje mu vykročit nad sebe samého. Poskytuje svou energii, má péči a starost o druhé, odevzdává se druhým. Tak transcenduje sám sebe a rozvíjí v sobě ty stránky, které náležejí k úplnému člověčenství, k tomu, aby se člověk stal plně člověkem.

Oddělit kněžský úřad od povinnosti celibátu?

Bylo by to opravdu řešení? Zůstává přece otázka, proč kněžský úřad přitahuje tolik homosexuálních mužů. Ty však nelze dále vysvětlovat na kněze. Tím se ještě zmenší okruh těch, kteří budou přicházet pro kněžský úřad v úvahu – ačkoli existuje mezi homosexuálními kněžími mnoho takových, kteří mají odpovídající zralost i charisma pro život celibátního kněze. Kdybychom se vzdali spojení kněžského povolání s celibátem, mělo by to ten následek (alespoň se domnívám), že by se zvětšil okruh zájemců o kněžské povolání. V tomto větším okruhu by bylo také opět více heterosexuálních mužů. Rovněž skupina těch, kteří se konfrontovali a vypořádali se svou sexualitou, by snad mohla být větší. Přinejmenším by mohl být menší podíl těch, kdo se pro cestu života v celibátu rozhodují z pochybných důvodů.

Z psychologického hlediska by působilo kněžství, které by zahrnovalo celibátní i ženaté kněze, dovnitř i navenek pozitivně. Celá oblast sexuality a intimity by byla samozřejměji přítomna a mohla by se s větší samozřejmostí tematizovat. Dokonce by se spojovala s čímsi pozitivním. To ovšem předpokládá, aby kněz, který se uvědoměle rozhoduje pro život bez manželství, byl pro toto své rozhodnutí oceňován, a ne odbýván jako hrdopýšek stranící se světu – jak se obával Joseph Ratzinger, tehdy ještě jako mnichovský arcibiskup, v diskusi s profesorem Egenterem. Myslím, že kdo se z přesvědčení rozhodne pro celibátní život mimo jiné proto, že má k tomu potřebné charisma, z toho bude přesvědčení také vyzařovat. Stejně to platí pro ty, kteří z přesvědčení zvolili cestu ženatých kněží.

Pro odloučení kněžského povolání od celibátu by mluvila také další okolnost, která s tématem sexuálního zneužívání souvisí pouze nepřímo: Nemaleň počet kněží začínal se záměrem žít v celibátu a často také s přesvědčením, že dokážou v celibátu žít. Ale potom se tak nechovali nebo se necítili k tomu schopni a zbyvala jim možnost

– opustit svůj kněžský úřad, nebo v úřadu zůstat a potají žít zároveň v sexuálních vztazích. Zmiňuji se o tom v této souvislosti proto, že se v těchto případech podstatná životní sféra prožívá v temnotě. Takoví kněží mají obzvláštní sklon k psychicky nezdravým a duchovně i morálně pochybným způsobům chování a zvykům, které celibátní život spíše zatemňují a diskreditují.

Problémy by se tím neodstranily. To nám ukazují zkušenosti evangelické církve, kde jsou velkým tématem zhroucená manželství. Ale kdyby se kněžím povolilo manželství, vzešlo by z toho přece jen cosi osvobozujícího, mimo jiné proto, že by se tím vyjádřil kladný postoj k sexualitě. Ten v církvi nesporně existuje, ale moc se jí to vlastně nevěří.

Jestliže chce církev obstát v této krizi, kterou momentálně prožívá v souvislosti s případy sexuálního zneužívání, a plodně se z ní poučit, pak nestačí přepracovávat směrnice a přijímat další změny, které se vztahují k případům zneužívání. Musí sexualitu – a to i sexualitu ve svých vlastních řadách – vysvobodit ze zajetí, v němž tráví nedůstojný život. Dnes je sexualita uváděna do velice těsné souvislosti s církví, a to ve velmi negativních aspektech; pak by se mohla opět ukázat jako dar Boží a mohli bychom přitakat její existenci.

Právě v naší době banalizace a vykořisťování sexuality je nutně zapotřebí, aby někdo sexualitu před takovým vykořisťováním chránil a pečoval o to, aby se ze sexuality úplně nevytratila důstojnost a jedinečnost, které jí přísluší, aby nepřišla o své tajemství. Církev se koneckonců vlastně považuje právě v tomto ohledu za jejího zastávce. Na základě své biblické a duchovní tradice by jí také mohla být. Ale hledí se na ni (jistěže často neprávem) jako na tu, která sexualitu jako Boží dar hanobí a která jí zabraňuje.

5. KAPITOLA

HOMOSEXUALITA A SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Mluvíme-li o sexuálním zneužívání nezletilých, vždy se musí objevit otázka, zda existuje souvislost mezi touto formou sexuálního zneužívání a homosexualitou. K tomu je třeba hned na začátku říci, že homosexualita má tak málo společného s pedofilií jako heterosexualita se znásilňováním. V případě sexuálního zneužívání nezletilých kněžími však nesmíme přehlížet skutečnost, že až 80 procent obětí jsou děti a mladiství mužského pohlaví. Je tudíž zapotřebí důkladnější diskuse o možných souvislostech mezi sexuálním zneužíváním a homosexualitou, případně homosexuálními kněžími.

PACHATEL

Odpovědnost církve vůči pachateli*Boží dítě, které potřebuje pozornost a náklonnost*

Církev a její odpovědné osoby mají také odpovědnost vůči knězi, který sexuálně zneužíval nezletilé. Nesmějí ho nechat padnout. Musí se naopak postarat o to, aby se mu dostalo pomoci, mimo jiné psycho-terapií a duchovním doprovodem. Odpovědné osoby mají udržovat kontakt s knězem, který byl poslán na dovolenou nebo suspendován, a poskytovat mu morální oporu, již naléhavě potřebuje. Je to i nadále „bližní, dítě Boží, které potřebuje pozornost a náklonnost“ (Canadian Conference of Bishops, 1992, s. 59). V této souvislosti je třeba mít také na paměti, že jestliže je kněz v době odhalení sexuálního zneužívání 40 let, jeho život musí jít dál.

Při veškeré zřetelnosti, při veškeré důslednosti v jednání s knězem, který sexuálně zneužíval, je třeba myslet na to, že konfrontace

s jeho chováním a důsledky z toho plynoucí, například suspendování z kněžského úřadu, může pro něho znamenat sociální smrt. V takové situaci hrozí často dotyčnému sebevražda. Proto potřebuje duchovní a psychoterapeutický doprovod.

Někdy můžeme získat dojem, že někteří biskupové si to příliš usnadňují. Dotyčného kněze prostě pošlou na dovolenou nebo suspendují a nejsou dále ochotni ujímat se za něj odpovědnosti. Zatímco dříve, kdy se nevědělo o nevyčísitelnosti pedofilních vloh, pachatele prostě přeložili, dnes by se ho nejráději honem zbavili. Odpovědnost za něj tím v podstatě ponechávají na společnosti. V tom je třeba najít kreativnější způsoby. Je třeba spravedlnosti nejen k církevní situaci a situaci potenciálních obětí co do duchovní péče, ale také ke konkrétně postiženému knězi.

Nemusíme prolévat slzy nad kněžími, kteří sexuálně zneužili děti a odpykávají si spravedlivý trest ve vězení nebo už nesmějí vykonávat kněžskou službu v obci. Nesmíme však zapomínat na to, že mnozí z nich byli jako děti nebo mladiství zneužiti. Jsou to naši bližní, kteří byli často dobrými kněžími a byli tu pro členy obce. Provinili se na dětech a mladistvých. To je neodpuštělné, nepochopitelné a odporné.

Ale také oni mají nárok na slušné zacházení. Nesmí se s nimi zacházet jako s hadrem. Nesmějí být vylučováni ze společnosti. Mnozí z nich jsou slabí, dnes již vnitřně zlomení lidé, kteří trpí svou vlohou a svým jednáním, někdy jsou z toho přímo zoufalí. Příkaz lásky k bližnímu se zde může stát velkou výzvou. Tomuto požadavku nedostál biskup, který byl na oficiální návštěvě ve vězení, v němž byl pro pedofilní jednání zavřen také kněz z jeho diecéze. Tento biskup si nenašel čas na to, aby svému bratru poskytl návštěvu v rámci duchovní péče.

Duchovní péče o pachatele

V USA si organizace „Prodigal Father Foundation“ dala za úkol obstarávat duchovní péči o kněze, kteří sexuálně zneužívali nezletilé a odpykávají si trest ve vězení nebo nesmějí dále pracovat v církevních službách jako kněží. Tato skupina upozorňuje, že kněží budí rozruch, když je odhaleno jejich chybné chování, protože se na ně hledí jako na reprezentanty církve. Jakmile jsou pak obviněni a uvězněni, v církvi i ve společnosti se od nich mnozí s hnusem odvracejí.

„Obviněný kněz je tím nejosamělejším mužem ve městě. Kněz, který sedí ve vězení, je tím nejosamělejším ve vězení. Ale pořád je to lidská bytost.“ To píše tato skupina ve své brožuře s názvem „Prodigal Father Foundation: A Ministry to Marginalized Priests“ (Duchovní péče o kněze na okraji společnosti).

Tato skupina považuje za svůj cíl pomáhat obviněným kněžím, aby se dostali do kontaktu s dobrými právníky. Opatřuje jim peníze, aby si mohli dovolit kompetentní právníky. Její členové organizují návštěvy vězňených kněží. „Lidský kontakt zvnějšku je důležitý prvek, který může uvězněným kněžím pomoci, aby cítili, že jsou hodnoceni jako lidské bytosti, které miluje Bůh, otec.“

Kromě toho se tato organizace stará o rodiny a přátele kněží, kteří jsou ve vězení. Poskytuje jim možnost promluvit o svém bolu, aniž by se museli obávat, že se setkají s pohrdáním. Stará se také o to, aby uvěznění kněží, pokud během věznění zestárnou a zemřou, byli důstojně pohřbeni. „Zemřít ve vězení, sám a se strachem, že s mým tělem, až budu mrtvý, budou zacházet se stejným pohrdáním, s jakým zacházeli se mnou, dokud jsem žil.“ Tak vyslovil svou obavu jeden kněz ve věku 71 let, který posléze zemřel ve vězení. Řád dovolil jeho pohřbení na svém pozemku a vypravení bohoslužby na jeho památku, ačkoli „s ním naše společnost zachází jako s moderním malomocným“, jak se píše v brožuře této organizace. „Dostat se do vězení je strašná

Akceptovat meze

Církev při tom bude narážet na jisté hranice. Jak může napravit duchovní škodu ta, která je v očích a vnímání mnoha obětí ztotožňována s pachatelem, jenž ji reprezentuje? Církevní pracovníci a pracovnice tudíž nebudou, přinejmenším zpočátku, přicházet v úvahu jako duchovní průvodci a průvodkyně – leda by se jim podařilo vybudovat si k dítěti dobrý, stabilní osobní vztah. Tak by se potlačila skutečnost, že tito průvodci pracují ve službách církve. Možná však budou v takové situaci přicházet jako duchovní průvodci a průvodkyně v úvahu i lidé, kteří jsou bez přílišného vztahu k církvi schopni pomoci, aby se mohly ukázat duchovní a duševní problémy dítěte a dalo se o nich mluvit.

Okamžitá krize jako šance pro vyléčení

Pro církev je současná situace, kdy se každodenně ohlašují nové oběti, jistě bolestná. Pro oběti je to však příležitost, aby přestaly mlčet o svých dosud zamlčovaných ranách. Konečně se prolomila hráz, která zadržovala tolik duševního trápení, studu, bezmocnosti, úzkosti, strachu a bolesti. Teď konečně může u mnoha postižených pokročit proces léčby. Tak by to měla vidět a oceňovat také církev. Počet odpovědných činitelů, kteří to tak posuzují, stále stoupá. Je to proces léčby a hojení u obětí. Ale ten samozřejmě pozitivně působí také na proces léčby a hojení, který započne u pachatelů a u církve samotné, pokud využijí této šance.

DALŠÍ TRPITELÉ

Rodiny obětí

Také rodinní příslušníci obětí sexuálního zneužívání nezletilých církevními pracovníky a pracovnicemi se mohou stát oběťmi. Sexuální zneužití jim způsobuje nemalou bolest. Pro mnohé rodiče to je, jako by oni sami byli zneužiti. Jejich bol ještě zesiluje představa, že osoba, jíž důvěřovali a která měla možná i samozřejmý přístup do rodiny, udělala jejich dítěti něco tak hrozného. Dostávají se do agonie, přepadá je zděšení a smutek.

Duchovní škody

K tomu připočtíme duchovní škody. Zneužívání postihuje často právě rodiny, které se obzvlášť aktivně podílejí na životě církevního

společenství. Mnohé z těchto rodin udržovaly s dotyčným knězem nebo církevním pracovníkem blízké vztahy. Spojovalo je společné prožívání duchovních zkušeností, jako je společné slavení nesčetných bohoslužeb. Spojovaly je i takové události jako svatby, křty atd.

Mnoho rodinných příslušníků se stydí

Mnozí rodinní příslušníci se stydí, že se jim „to stalo“. Obávají se, že si na ně ostatní budou ukazovat. Jiní zase pocítují vinu, protože si říkají, že neudělali dost, aby své dítě uchránili. Jestliže se rodina ujala úlohy obhájce svého dítěte a iniciovala procesy, které vedly k tomu, že dotyčný církevní pracovník odchází na dovolenou nebo je odstraněn z místní obce, musí tato rodina počítat s tím, že ostatní členové církevní obce budou vůči ní nepřátelští. Bude jí prisuzována odpovědnost za to, že takový oblíbený duchovní průvodce musí odejít z obce. K bolesti z toho, co bylo způsobeno jejich dítěti, a k pocítům studu a viny se tedy přidává ještě pocit odcizení a odmítnutí. V tom je zapotřebí značné citlivosti, chceme-li zabránit tomu, že by způsobené rány zůstaly skryty a nehojily se.

Podpora přátel a důvěryhodných reprezentantů církve

V této situaci je důležitá podpora přátel a důvěryhodných reprezentantů církve a ostatních členů obce. Rodinní příslušníci někdy do té míry narážejí na své duševní hranice, že musí vyhledat profesionální radu. V tomto případě je vhodná individuální terapie nebo i terapie v malé skupině, pokud je v ní možné otevřeně hovořit o všem, co ony záležitosti vyvolaly. Rovněž lze doporučit duchovní doprovod, který

pomůže zhojit poraněnou duchovní rovnováhu rodinných příslušníků zneužívaných dětí.

Rodinní příslušníci, přátelé a známí pachatelů

Pokud jde o sekundární oběti, bývá nejmenší pozornost věnována rodinným příslušníkům pachatelů (srov. Hopkins a Laaser, 1995, s. 144nn.). V případě ženatých církevních pracovníků (v protestantské oblasti v případě ženatých farářů) jde o manželky a děti. U kněží jde o rodiče a další příbuzné, o farskou hospodyně nebo o nejbližší přátele. Jsou to lidé, kteří jsou zneužívatelem nejbližší. Většinou s ním udržovali dobrý vztah a neměli ani tušení o jeho chybném chování.

Podráždění a nejistota

Rodinní příslušníci a přátelé pachatelů jsou obvykle šokováni. Vůbec si nedokážou představit, že jejich syn, jejich partner, jejich přítel dělá něco takového. Jsou podráždění. Kolísají mezi další náklonností k člověku, který pro ně tolik znamená, a pohrdáním vůči podlému sexuálnímu chování tohoto člověka. Navíc se na ně může přenést možný odpor, který zneuživatel zakouší od druhých lidí, například od členů obce. A opět jsou uštěďřovány rány, které je třeba vidět a jež se musí ošetřit, aby se jednou mohly zhojit.

Neprohlašovat se za viníky

Rodinní příslušníci a přátelé pachatelů prožívají popsaný šok jako těžkou ztrátu. Ann a Derek Leggovi (in: Hopkins a Laaser, 1995,

s. 144nn.) těmto lidem doporučují, aby se snažili přijmout všechny pocity, které s touto ztrátou souvisejí. To chce čas, vyžaduje to hodně síly a je to spojeno s velkým bolem. Dále je pro rodinné příslušníky důležité, aby neprohlašovali sami sebe za viníky, i když to pro ně bývá těžké, protože k nim druzí přistupují jako k někomu, kdo patří do pachatelovy sféry.

Nenechat padnout rodinné příslušníky pachatele

Rozhodující je, aby ostatní členové obce nenechali rodinné příslušníky pachatele padnout; aby je právě v této situaci neopouštěli, ale přitom se nevnucovali; aby se členy rodiny hovořili o těchto věcech, pokud oni sami souhlasí. Zde se ukáže, jakou soudržnost má křesťanské společenství. Odvrátí se, nechá postižené lidi na holičkách, nebo je dokonce úplně odepíše? Nebo právě teď spatřuje svůj úkol v tom, aby se k těmto lidem obrátilo? K lidem, kteří obzvlášť naléhavě potřebují podporu, a tedy též duchovní doprovod a ujištění, že stále patří k obci?

Bratří a církevní spolupracovníci pachatele

V širším smyslu patří k obětem sexuálního zneužívání nezletilých v církevním kontextu také bratří a církevní spolupracovníci a spolupracovnice pachatele. Takový případ poškozuje také jejich image, tím spíše, když se případy množí. Církevní spolupracovníci a spolupracovnice mohou následkem toho přijít o důvěru, kterou jinak mívají takřka samozřejmě. Lidé zbystřují pozornost, někdy v nich také roste nedůvěra a za určitých okolností se vůbec chovají s větším odstupem ke kněžím a duchovním průvodcům.

V jednotlivých případech to může vést také ke zcela přiměřenému odstupu a obezřetnosti vůči církevním pracovníkům a pracovnícím. Pokud to však vede tak daleko, že zprvu samozřejmá primární důvěra k duchovním průvodcům se změní v primární nedůvěru vůči nim, pak to má škodlivé účinky na duchovně průvodcovskou práci a je to také křivda vzhledem k většině kněží, duchovních průvodců a duchovních průvodkyň. Tito duchovní průvodci pak pykají za přečiny svých církevních bratří a sester.

Ty jsi také jedním z nich

Církevní pracovníci cítí v takových situacích, že na nich leží podezření, která nemají nic společného s jejich osobním a duchovně průvodcovským chováním, nýbrž zakládají se jen na špatném obrazu jejich stavu. V mnoha případech to může vést až tak daleko, že se kněží mimo svou církevní obec vědomě nepřiznávají k tomu, že jsou kněží, protože se chtějí vyhnout tomu, že by je druzí označili za „ty, kteří patří k nim“. *Guardian* o tom psal, když protestoval proti tomu, aby se na všechny duchovní obecně vztahovalo podezření. Dále uvedl: „Mnoho zpráv popisovalo kněze a především řeholníky jako houf zakuklených perverzníků, kteří pod ochranou církve realizují své sklony.“ (Mainpost z 8. března 2010, č. 55)

Spolubratřím pachatelů píše papež Benedikt XVI. ve svém pastoračním dopise irské církvi: „Ve zlosti a pobouření, které to všechno vyvolalo nejen mezi věřícími, ale také mezi vámi a v řádových společenstvích, jsou mnozí z vás skleslí, nebo si dokonce připadají opuštěni. I já si uvědomuji, že v očích mnoha lidí jste poskvrnění blízkostí k pachatelům a hledí se na vás, jako byste nějak byli odpovědní za zločiny druhých.“

Jestliže těmi, kdo zneužívají nezletilé, jsou řeholníci, může to velice snadno způsobit, že ve vnímání lidí zvnějšku je do chybného chování jednoho nebo několika řeholníků zatažen celý řád nebo celý klášter. Řeholníci už pak nejsou členy konventu z věhlasného kláštera s elitní školou, ale jsou z kláštera, o kterém jde jedna řeč, že se tam udála řada případů zneužití a ty se navíc zamlčovaly.

V očích mnoha lidí se potom klášter redukuje na tuto představu. Rovněž jednotliví členové dotyčného společenství jsou v nebezpečí, že budou takto chápáni. Musí trpět, snášet to a pykat za to, co napáchali zneužívající bratří. To rozpoutává celou škálu nejrůznějších pocitů a emocí, které je nutno vyjádřit. Nesmějí se vytěšňovat, ale ani přeceňovat – a to ani spirituálně. Náleží k realitě, které se společenství musí postavit tváří v tvář. Jedině tak může začít obrodný proces, možná už dávno nutný, a všechno nepůjde nadále tak jako doposud. Takový obrodný proces však vyžaduje, abychom konečně pohlédli přímo do očí skutečnosti a pravdě, jakkoli je to bolestné.

Zhoubné působení na duchovní péči

Špatný obraz kněží a řádových bratří a sester, který vznikl následkem případů sexuálního zneužívání, může mít zhoubné účinky na duchovní péči o děti a mladistvé. Pokud je zamezen přímý kontakt mezi duchovním průvodcem a dětmi nebo mladistvými a kněz nesmí zůstat s mladistvou osobou o samotě mimo zповěď – pak už jediné nedůvěra diktuje, co je v duchovní péči možné. To však nemůže natrvalo přinést nic dobrého, i když je důležité, abychom z negativních zkušeností vyvodili důsledky a udělali, co je v lidských silách, pro zabránění sexuálnímu zneužívání nezletilých kněžími a ostatními církevními pracovníky.

„Jak bych se po všech těch skandálech mohl stát knězem?“

Špatný obraz kleriků má nepochybně negativní účinky také na přitažlivost kněžského povolání. Leckdo, kdo je v zásadě otevřen kněžskému povolání, se možná nakonec nerozhodne nastoupit cestu k tomuto povolání, když má církev tak negativní image (která samozřejmě nepochází jen ze špatného sexuálního chování jejích kněží). Je to sice pochopitelné, ale je to škoda. Po kněžích je velká poptávka a je důležité, aby člověk mohl dělat to, k čemu cítí vnitřní motivaci a povolání.

„Jak bych se po všech těch skandálech mohl stát knězem?“ ptá se jeden mladý muž kněze. Ten mu odpovídá tímto dopisem:

Být knězem je způsob, jak ve svém životě zakoušet Boží požehnání, a je to způsob, jak sobě a druhým svěřit Boží požehnání. Proto je to šok, jestliže kněz někoho zneužívá. V tom okamžiku se zdá, jako by se požehnání změnilo v prokletí. Jakkoli je příliš i jediný kněz, který sexuálně zneužívá nějakou osobu, přece jen je důležité nezapomínat, že většina kněží přináší lidem den za dnem Boží dobrotu, věrně a nepozorováni. Skandály se zneužíváním poškodily veřejný obraz kněží. Víra v dobro kněžství tím poněkud utrpěla před zraky veřejnosti. Proto je důležité informovat se o sexuálním zneužívání. Nejlepší způsob, jak zajistit, aby kněží v budoucnu nezneužívali děti, je ten, že kandidáti kněžského úřadu – včetně tebe – budou mít realistické pojetí kněžství i sebe samých. Během doby, kdy se budeš připravovat ke kněžství, by ses měl naučit akceptovat skutečnost, že být knězem neznamená mít bezpečné místo, kde se lidé nedopouštějí chyb. Nejsou to nebesa oproštěná od osobních potíží, které každému z nás naděluje lidská zkušenost. Být knězem, to je spíše srovnatelné s tavicím tyglíkem, v němž se jasně ukáže talent, který máme od Boha, i naše lidské slabiny. Ti, kdo se stávají kněžími, přijímají Boží povolání riskovat svůj život ve službě druhým. To není snadný život. Je to životní dílo, přinášet druhým lidem Boží péči a lásku. To mohou kněží dělat jen s Boží pomocí a s podporou svého společenství věřících.

Existuje řecký výrok „poznej sám sebe“. Poznávej sám sebe. S pomocí moudrého, zkušeného, důvěryhodného poradce nebo duchovního průvodce zkoumej své silné stránky, své slabiny, zkoumej, v čem máš, či nemáš nejistotu, pokud jde o tvou sexualitu, tvou sebedůvěru, tvou zralost, tvou schopnost udržovat zdravé, dospělé vztahy a tvou schopnost milovat druhé. Toto vědění ti pomůže přijít na to, do jaké míry jsi náchylný zneužívat druhé lidi. Pomůže ti objevit nadání, jímž tě Bůh obdařil pro tvou kněžskou službu. Jestliže tě Bůh volá, abys byl knězem, a ty na toto volání reaguješ s vírou a nadějí, bude Bůh podporovat tvá nejlepší nadání pro blaho druhých. Bůh nikoho nepovolává ke kněžství proto, aby ubližoval druhým. Bůh někoho povolává ke kněžství, aby přivedl lidské životy k plnosti. A Bůh nás nepřestal volat. Můžeš se tudíž i dnes, v této době náročné výzvy a pochybností, stát knězem. Jestliže tedy i po modlitbách a pečlivém zkoumání své duše nadále cítíš a vnímáš, že tě Bůh volá, a jestliže to i tvé náboženské společenství nebo tvá diecéze nadále vnímá stejně a také tě tak hodnotí – pak je tvé rozhodnutí pro kněžství odpovědí věřícího člověka. Doufám, že ti tyto úvahy pomohou ve tvém vnitřním zápasu s otázkou: „Jak bych se po všech těch skandálech v souvislosti se sexuálním zneužíváním mohl stát knězem?“ (O'Connor, 1995, s. 38n.)

Proměna kněžského povolání

Současná krize v katolické církvi v široké veřejnosti spustila dosud nikdy nepoznanou míru prudké diskuse o důvěryhodnosti a integritě katolických kněží, ba samotné katolické církve. Tato krize podle mého názoru ještě zesiluje existující krizi identity u mnoha katolických kněží (srov. též Cozzens, 2003). Obzvláště to platí pro identitu kněze, která je nyní rozkolísaná, a pro jeho vytrvalé úsilí setrvat ve věrnosti církvi i sobě samému. Nemálo kněží prodalo svou duši a prostě se přizpůsobili církvi a její hierarchii. Ödön von Horváth vyslovil větu,

kteřá přesně vystihuje jejich situaci: „Já jsem vlastně úplně jiný, ale na to se málokdy dostane.“ Jiní kněží zase žijí jen svým vlastním já, odpoutáni od církve, k níž mají už pouze pracovní poměr. A přitom právě vydržet to napětí, růst a zrát právě tímto napětím by mohlo vést k tomu, že se z kněze stane nezávislá, sebevědomá osobnost, která bere odpovědnost za církve a vůči církvi stejně vážně jako odpovědnost vůči sobě a své vlastní jedinečné cestě. Takový kněz se o sebe dokáže postarat, není závislý na biskupově pochvale, kterou však také dokáže dobře a radostně přijímat. Pokud si připadá přehlížený, nereaguje sebelítostí, ale zkoumá, v čem záležitost spočívá.

To se týká též zjištění, že většina kněží se poctivě snaží podle svých nejlepších schopností žít svým povoláním a chápou to jako sebeodevzdání Bohu a lidem. Jsem také přesvědčen, že obstojí v krizi, v níž se ocitlo jejich povolání, oni sami i samotná církev právě v souvislosti s četnými případy sexuálního zneužívání v církevní sféře. Pustí se do poctivé práce (a někteří se do ní již dali), protože pochopili, že nemožou spoléhat jen na Řím nebo na své biskupy.

Na co však spoléhají a spoléhat také smějí, je pomoc toho, pro něž se rozhodli k tomuto povolání a který je provází jejich krizemi, dnes ještě prohlubovanými současnou všeobecnou krizí církve. Jestliže v těchto krizích spatřují šance, přijímají je tak a prožívají je tak, podaří se jim s pomocí Boží stát se ještě více člověkem. A stát se člověkem je jejich poslání a určení. Protože, jak říká Thomas Merton: „Jedině on mě může učinit tím, čím budu, jestliže konečně začnu plně a zcela být.“

Nenechat si přisoudit roli oběti

Tito kněží také vědí, že se v této současné krizi nesmějí ocitnout v roli oběti a nesmějí se nechat otrávit jedem, který se šíří ze scestného

sexuálního chování jejich bratří nebo jiných církevních pracovníků (srov. Hopkins a Laaser, 1995). Takové chování vyvolává v mnoha církevních pracovnících zděšení. Někteří zuří, jiní jsou smutní. Již citovaný františkánský představený k tomu říká: „Nevyslovené obecné podezření mě rozesmutňuje a zlobí. Zlobí mě, protože to prostě není pravda.“

Jiní zkrátka jen soucítí s obětí i s pachatelem. Je důležité připouštět si všechny tyto pocity, abychom pak mohli sami sebe i své povolání jasně vymezit vůči pachatelům. Je nutné připustit i zlost a hněv, je nutné vnímat urážku vzniklou tím, že svým chováním způsobil pachatel újmy nejen dětem a mladistvým, jejich rodinným příslušníkům a církvi samotné, ale také jim, jejich spolubratřím a spolusestrám, kteří vykonávají církevní povolání a pracují jako duchovní průvodci.

Tím mohou získat odstup vůči oné osobě a vůči škodám, které způsobila svým chováním. Mohou pak říci: „Ačkoli svým chováním uškodil obrazu církve – a tím i mému vlastnímu –, já na tuto dynamiku nepřistupuji, já ten špatný obraz nepřijímám. Musím počítat s tím, že jiní mi ho budou přisuzovat, ale já se nebudu krčit a schovávat. Budu se ukazovat takový, jaký jsem. Mám i své chyby, ale to, očtady jde, nemá se mnou nic společného.“

Nepřehlížet světlé a krásné stránky

Jak říká Kevin McDonough (in: Hopkins a Laaser, 1995), takový postoj napomáhá konstruktivnímu zacházení se situací. Neochromuje jedince, naopak mu umožňuje jít kupředu, postavit se situaci tváří v tvář, přispívat k osvětě, a co je velice důležité – napomáhat tomu, aby se kvůli všem těmto chybám a temným skvrnám, které ulpěly na rouše církve, nepřehlížely krásné stránky. Čím větší je ochota odpovědných činitelů nezakrývat poskvrněná místa, nýbrž znát se k nim,

a zároveň dávat jasně najevo, že tato místa nerepresentují celek všech církevních pracovníků a církve – tím spíše se dá zabránit tomu, že chybné sexuální chování kleriků a jiných církevních pracovníků očerňuje celkový obraz církve i kleriků.

Podrobit se procesu léčby

Když se připustí všechny pocity, které vyvolává chování spolubratra, je možné této zkušenosti plodně využít pro svůj osobní proces zrání a léčby, aniž je třeba přitom něco omlouvat nebo přikrášlovat. Když duchovní průvodci zjišťují, že jejich spolubratři poškodili důstojnost, k níž se oni cítí zavázáni, jsou naplněni smutkem a zlostí na svůj vlastní profesní stav (srov. Hopkins a Laaser, 1995, s. 114n.). Cítí odcizení vůči speciální službě, které se zasvětili, a kladou si otázku, zda to, co v sobě cítí, je ještě správné. Obávají se, že je lidé přestanou respektovat. Vůči svým představeným jsou podezíraví, pochybují o jejich kompetenci i jejich dobré vůli.

Takové pochopitelné a nutné reakce spolubratřích pachatelů se mohou pro církev časem proměnit v novou kreativitu. Chybné chování spolubratřích ji dost poučuje o její vlastní slabosti. Tak se může stát, „že její služba duchovní péče bude tak říkajíc umístěna do zdravějšího rámce“. (Hopkins a Laaser, 1995, s. 115)

Dobře zvolit nástupce

V obzvlášť těžké situaci se ocitá ten duchovní průvodce, který přichází jako nástupce církevního pracovníka sexuálně zneužívajícího nezletilé. Je mu zapotřebí obzvláštní podpory církevních úřadů, ale především také ostatních pracovníků a samotné obce. Při rozhodování

o tom, kdo má být nástupcem, je třeba zvláště bedlivě zkoumat, jde-li o integrální osobnost, která je navíc dostatečně psychicky stabilní, aby zvládala výjimečný stres, který je za této situace možné předpokládat.

Tento duchovní průvodce je pod obrovským tlakem. Očekává se od něj, že nebude novým zklamáním pro obec. Setkává se s mnoha výhradami, se spoustou nedůvěry. Zároveň je jeho úkolem přispívat k tomu, aby se začaly léčit rány, které obci způsobilo chybné chování jeho předchůdce. Nemá-li sám propadnout sexuálnímu chování svého předchůdce a stát se další obětí, bude dobré, když bude mít profesionální doprovod a bude zapojen do zdravých vztahových systémů. Jsou pro něj oporou a pomáhají mu k dobrému zacházení se sebou samým a k tomu, aby se uměl bránit přepjatým očekáváním a nespravedlivým výčitkám.

Obec a věřící

Také obec, kde pachatel pracoval jako duchovní průvodce, je obětí sexuálního zneužívání nezletilých – a v širším smyslu jsou obětí i všichni věřící katolické církve. Hrouť se jim svět, když zjišťují, že kněz, možná přímo farář jejich vlastní obce, sexuálně zneužíval nezletilé. „Jste do hloubi zděšeni těmi strašnými věcmi, které se staly na místech, jež by měla být těmi nejbezpečnějšími, nejbezstarostnějšími místy vůbec.“ Tak píše papež Benedikt XVI. ve svém pastoračním dopise rodičům. Pro mnohé z nich je to zprvu nepochopitelné, jsou v šoku, nejde jim to do hlavy, prostě nerozumějí. Jiní ani nechtějí tuto pravdu vidět.

„My všichni jsme s tebou“

Mnoho věřících až do samého konce věří v nevinu svého faráře nebo církevního pracovníka. Solidarizují se s ním. V případech kněží, kteří zneužívali mladistvé, jde často o oblíbené duchovní průvodce, kteří byli lidem jejich obce nablízku z duchovně průvodcovského hlediska, kteří se jich zastávali, rozuměli jejich trápení. Ale dříve či později se fakta hovořící pro to, že se provinili na nezletilých, ukážou tak konkrétně a nevývratně, že ani ti nejzuvivější obránci už se nemohou vyhýbat pravdě. Jejich ctěný a oblíbený duchovní průvodce se provinil zločinem.

Velice názorně je to vidět na následujícím případě kaplana Pata Römera (srov. Hoppe, 1985, s. 13nn.):

Když místní noviny přinesly zprávu o tom, že oblíbený kaplan Römer z farnosti Thousand Oaks sexuálně obtěžoval sedmiletého chlapce, kterého vyučoval katechismus na farní škole, zaplavily redakci novin rozzlobené telefonáty plné stížností pohněvaných členů obce. Kaplan Römer byl přirovnáván k obětnímu beránkovi, který byl před odsouzením pověšen a ukřižován. Jeden dvanáctiletý chlapec prohlásil v dopise uveřejněném v novinách, že kaplan Römer by dítě nezneužil ani ve snu. Jeho postskriptum znělo: „Kaplane Römere, my všichni jsme s tebou a milujeme tě!“ Kaplan Römer, jak prý řekli chlapcovi rodiče, zasvětil svůj život Bohu a může udílet jedině lásku Boží. Jeho niterná, svědomitá nevinnost principiálně vylučuje jakýkoli nemorální čin. Když stál kaplan Römer před soudem, popřel, že by se na onom sedmiletém školákovi jakkoli provinil. Když vycházel ze soudní budovy, hrnuli se k němu rozčilení členové obce, aby ho jako obranný val zaštitili před reflektory televizních kamer a otázkami reportérů.

„Proč mu to dělají?“ křičela jedna žena.

„A proč by ne?“ odpověděla jiná. „Vždyť takhle zacházeli s Ježíšem!“

„Titíž lidé, kteří ho teď zavřeli, ho uprostřed noci prosili o pomoc, když se nepohodli se svým synem teenagerem,“ dodal jeden horlivý věřící, kněžův přítel.

Kaplan Römer svým zastáncům nejdříve poděkoval. Skupina chtěla znát jméno onoho sedmiletého chlapce a jeho rodičů, ale policie neměla oprávnění ho sdělit. „Děti vždycky lžou,“ volal kdosi. Naproti tomu předsedkyně Národního sdružení občanů, kterým jde o zabránění zneužívání dětí, se podivila nad tím, že dospělí tak málo věří dětem. Současně s tímto pobouřením před soudní budovou ve Ventuře se za svého kaplana Pata Römera modlily stovky věřících v kostele sv. Paschala Baylona v Thousand Oaks.

Nakonec matka jednoho šestiletého chlapce dospěla k poznání. Tato matka prohlásila: „Já vím, že to obvinění je oprávněné. Kromě mého manžela nevím o nikom, komu bych si mohla postěžovat. Myslím, že ten kněz je nemocný a potřebuje pomoc, jako sám pomohl tolika jiným lidem. Hluboce mě však znepokojuje, že tolik členů obce slepě odmítá jakoukoli možnost, že by kaplan Römer mohl nebýt dokonalý. Buď nevinný, nebo zatracený! Vložili do něj falešnou důvěru a teď mu nedávají sebemenší šanci, aby nemusel být dokonalý.“

O několik měsíců později věc pokročila mnohem dál. Kaplan Römer, už nikoli v kněžském rouchu, stál před soudem, že sexuálně obtěžoval jednoho šestiletého, jednoho desetiletého a jednoho dvanáctiletého chlapce ve farní škole. V soudním sále němě přihlíželo jen několik členů obce. Vyšly najevo podrobnosti přečinů kaplana Römera. Mimo jiné se dotýkal genitálií chlapců a přitom masturboval. Tato odhalení opět pobouřila některé čtenáře, zatímco jiní si zprávu pochvalovali a doporučovali křesťanské odpuštění. Vzápětí se však začaly množit hlasy upozorňující na pokrytectví těch příslušníků obce, kteří na jednu stranu vychvalují kaplana Römera do nebes a na druhou stranu proklínají poškozené děti a jejich rodiny. Katolická církev a hierarchie byla kritizována za to, že mlčela ke všemu, co o kaplanu Römerovi věděla.

O další dva měsíce později byl kaplan Römer odsouzen k maximálnímu trestu deseti let a čtyř měsíců. V odůvodnění poukázal soudce především na

důvěru, kterou ke kaplanu Römerovi původně měli rodiče i jejich děti, a řekl: „Možná je to pro ně skoro tak, jako by se toho zločinu dopustil sám Bůh.“

Ublížilo se také obci

V případě sexuálního zneužívání knězem dostává ránu také obec, v níž dotyčný kněz pracoval. Propuká v ní neklid a zmatek. Lidé v obci jsou chováním svého faráře hluboce znejistěni (srov. Hopkins a Laaser, 1995, s. 59). Drsná skutečnost bere půdu pod nohama jejich idealismu. Bývá těžké neztotožňovat za takové situace „případ“ se vším, co souvisí s církví a duchovností. Zklamání a zděšení nad chováním kněze místní obce může vést k tomu, že se mnozí členové obce obrátí zády k „celému tomu spolku“, který už v jejich očích není ničím jiným než spolkem pokrytců. Pro ty lidi v obci, pro něž kněží zaujali roli náhradních otců, znamená takové sexuální chování kněží cosi jako incest. Tak ho také hodnotí a podle toho jsou též zraněni a uraženi (srov. Hopkins a Laaser, 1995, s. 59).

Péče odpovědných církevních osob o obec se projevuje především tím, že berou vážně pocity jejích příslušníků. Obec musí být obezřetně a přiměřeně informována o případu a situaci. Jinak řečeno, nesmí se stávat, aby se celá záležitost zamlčovala. Tím spíše se nesmí vyslovovat nepravdy, když víme pravdu. Důležité je informovat obec o podobných případech. Vyžaduje to respekt k obci a důvěra, že se s touto situací vypořádá. Pokud obec nedostává informace, děje se jí krivda. Vyjadřuje se tím, že reputace jednoho klerika je důležitější než dobrý pocit členů obce z dlouhodobého hlediska. „Tento postoj ... budí dojem, že klerikové a lidé církve žijí podle svých vlastních pravidel.“ (Hopkins a Laaser, 1995, s. 93)

Nic nezastírat

Nezbytně nutný proces léčby může probíhat, pokud je obec od začátku zasvěcena do situace. Pokud tomu tak není, nemůže k procesu léčby a hojení dojít. Pak je nebezpečí, že jed události do obce vnikne oklikami, indiskrecemi a skrže nevyslovené. To může způsobit, že na obec padne tíže a lidé v ní už spolu nejsou schopni otevřeně mluvit. Taková atmosféra se posléze negativně odrazí v mnoha oblastech soužití obce.

Podle Chiltona Knudsena (cit. podle: Hopkins a Laaser, 1995, s. 75nn.) tkví někdy příčina poruch a problémů farního společenství v bolestném nevysloveném tajemství, které se neviditelně rozkládá nad obcí. Toto tajemství infikuje veškerý život obce jako radioaktivní odpad. Přináší mrhání energií, zkreslení vnímání a zmatení normálního životního procesu.

Může to dojít tak daleko, že jed působí stále, i když dotyčný kněz už není v obci. Následky otravy, které se s léty hromadí, přispívají ke zmatku dalších duchovních průvodců i obce.

Hluboká rána v historii obce

Už jen skutečnost, že kněz obce se tak závažně sexuálně provinil, znamená hlubokou ránu v historii obce, říká Chilton Knudsen. „Jestliže se chybné sexuální chování dostává do souvislosti s odchodem vedoucího obce a okolnosti se buď zakrývají, nebo se vůbec nesdělují, může to pro obec znamenat velkou škodu. Historie této obce už není zdravá. Ztrácí svou inspirativní a jednotící sílu.“ (Cit. podle: Hopkins a Laaser, 1995, s. 92.) Skryté rány přispívají k šíření otravy. Proto je nutné rány odhalit, i když je to bolestné. Ale jen tak se mohou vyléčit.

Cílem odhalení případu a informování obce je to, aby byli informováni všichni, jichž se to týká, a podíleli se na řešení problémů, které tím vyvstávají. Často je vhodné seznat celou obec, aby jim informaci podal oficiální reprezentant církve, například děkan nebo zástupce biskupského úřadu. Doporučuje se přizvat muže a ženy, kteří byli do věci předem zasvěceni a budou oporou tomu, kdo musí vystoupit před členy obce s tak závažnou zprávou, aby na to nebyl tak docela sám. Tyto osoby by také měly být schopny vést navazující diskusi tak, aby bylo dost prostoru na vyjádření všech otázek, emocí a pocitů.

Zpracování smutku: neuhýbat bolesti

Proces léčby a hojení obce začíná tím, že vezme na vědomí onu hroznou věc, která se stala. Nebude předstírat, jako by se dalo prostě jen tak přejít zase k běžnému pořádku. Je třeba, aby celá obec neuhýbala bolesti, kterou jí způsobilo chybné chování jejího kněze. Kdyby se příliš rychle přešlo k normálnímu životu, vymstilo by se to nejedním způsobem. Obec by byla stále ochromenější, inscenovala by aktivity, které by se vzájemně křížily, příčiny problémů v obci by se hledaly tam, kde se vlastně najít nedají.

Například taková obec, která přišla o svého kněze, protože sexuálně zneužíval nezletilé, se musí rozloučit s ideálním obrazem kněze a možná také s ideálním obrazem sebe jakožto obce. Tak je to i s ostatními věřícími, s těmi, kteří se o případech sexuálního zneužívání dozvídají z médií a jejichž obraz kněze utrpěl ránu. Příslušníci obce, v níž kněz pracoval, se musí často také konkrétně rozloučit s duchovním průvodcem, který byl možná velmi oblíbený a pro mnoho lidí v obci byl důležitou osobou. Obec potřebuje nějaký čas na truchlení nad rozmanitou ztrátou, která snad vznikla chybným chováním duchovního průvodce. Musí si připustit bolest z toho, co se stalo a co

ztratila. Musí též ocenit to krásné, čeho se jí v uplynulých letech dostalo.

Zpracovávání smutku se může dít nejrůznějším způsobem a v naprosto různých formách – mohou to být bohoslužby, kázání, individuální rozhovory nebo rozhovory v malých skupinách. Při těchto příležitostech je třeba stále znovu jasně říkat, kdo je za zneužívání odpovědný. Pro obec je to podobné jako pro postižené oběti: je pro ni důležité mít jasno, kdo má odpovědnost za zneužívání. Mimo jiné proto, aby mohla sama sebe bránit před sebeobviňováním.

Tak strašný zločin, jakým je sexuální zneužívání nezletilých knězem, dokáže hluboce otřást vírou mnoha členů obce. S pochybnostmi teď přezkoumávají všechno, co pro ně doposud něco znamenalo. Jak se v církvi může stát něco takového? Jak může Bůh něco takového připustit? Jiní se možná ptají: Jak je to teď vlastně se křty a sňatky, jichž se tento farář nebo diákon zúčastnil? Jsou vůbec ještě platné? Takové otázky a úzkosti, které se projevují, je nutno brát vážně.

Navíc je to pravý čas a také šance, aby obec opustila některé dětinské představy o církvi a víře a nahradila je dospělými a realistickými představami. Tak například: církev a lidé, kteří v ní mají pozehnání, jsou právě tak omylní a podrobeni lidské slabosti jako všichni ostatní. Jsou mezi nimi osoby, jež jsou lidsky nezralé nebo psychicky nemocné. A jsou mezi nimi i lidé, kteří jednají kriminálně. Další věc: ačkoli se v církvi neustále mluví o Bohu, neznamená to, že bychom mohli Bohu přisuzovat odpovědnost opravdu za všechno, co bylo řečeno nebo učiněno údajně jeho jménem. U mnoha lidí může tudíž takový případ spustit proces, který je dovede dál a hlouběji jak teologicky, tak především duchovně. Pro jiné to bude poslední kapka, která je přiměje k tomu, že definitivně opustí církev.

Šance duchovního růstu

Zpracování sexuálního zneužívání v církevním kontextu může pro věřící znamenat šanci duchovního růstu. Tato zkušenost chybného sexuálního chování mnohé věřící přiměje, aby začali zkoumat své představy o víře. Jak píše Chilton Knudsen (cit. podle: Hopkins a Laaser, 1995, s. 100n.), odpuštění „je proces lítosti, který zahrnuje předsevzetí zlepšení a ochotu k proměně. Odpuštění je silná a svatá skutečnost, která zahrnuje také problematiku odpovědnosti a nápravy. Tak může chybné sexuální chování přispět k hlubšímu poznání duchovního obsahu pojmů, které dříve bezmyšlenkovitě vypouštěli z úst.“ Podmínkou je nezakrývat existující utržené rány a nepopírat je. Když člověk zážitky bolesti duchovně zpracovává, stává se díky tomu soucitnějším.

K takovému procesu růstu může náležet také neztotožňování církve s Bohem nebo Kristem. V tomto smyslu se vyjadřuje též papež Benedikt XVI. ve svém dopisu irské církvi: „V církvi naleznete Krista, který je tentýž včera i dnes i na věky (List Židům 13, 8). On vás miluje a vydal se za vás na kříži. Hledejte k němu osobní vztah ve společenství církve, neboť on vaši důvěru nikdy nezneužije!“

Kdo se podrobí tomuto procesu léčby a hojení, ten má, jak říká Chilton Knudsen, více síly a více zkušeností z první ruky a ví, co to znamená „dospět ze statusu otroctví do stavu svobody, ze smrti do nového života“ (cit. podle: Hopkins a Laaser, 1995, s. 101). Vyléčení členové obce a věřící, kteří se podrobili procesu léčby, udržují zdravé vztahy se svými duchovními průvodci a s církví. Jsou na dobré cestě k tomu, aby si udělali jasno, pokud jde o role, systémy, odpovědnost a pastorační praxi. Vědí, co to znamená společně převzít odpovědnost za život v obci a církvi, a jsou ochotni se na něm podílet. Často až mnohem později lidem dojde, že z odhalení a vyhojení, kterého se zprvu báli a kterému se protivili, může vzejít obroda a nová síla.

bolestivé léky, aby se zhojily a církev se obrodila – jak píše papež Benedikt XVI. ve svém dopise irským věřícím z 20. března 2010.

PRIMÁRNÍ OBĚTI SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ

Jestliže se v souvislosti se sexuálním zneužíváním hovoří o vraždě duše, pak se to tím spíše vztahuje na případy sexuálního zneužívání církevními pracovníky. K duševnímu poranění, jež takové chování způsobuje dítěti nebo mladistvému, přistupuje ještě poranění duchovní. To může vést až k tomu, že pro oběť se zatemní vztah k Bohu, není-li úplně zničen.

Psychická a duchovní újma způsobená oběti

Odpovědnost církve se vztahuje v první řadě na oběti sexuálního zneužívání. Rány, které dětem a mladistvým způsobili církevní pracovníci, už nelze dále zamlčovat. Už je nesmí zamlčovat ani pachatelé, ani zástupci církve, kteří o nich vědí. V církevním prostředí musí také dostat více prostoru postoj, který by přispíval k povzbuzování obětí a jejich blízkých, aby dále nezamlčovali způsobené rány.

Čím bližší byl pachatel oběti, tím traumatictější je prožitek zneužití

Hrozby typu „jestli něco řekneš, Bůh tě potrestá“ a výzvy jako „to musí zůstat naším svatým tajemstvím“ se dokážou tak pevně a hluboce usadit v srdci člověka, že proti nim rozum nic nezmuže. „Také pocity viny a studu dítěti brání, aby se vyslovalo. O sexuálních věcech se vždycky těžko mluví. Ještě těžší je pro dítě, když má mluvit o sexuálních záležitostech, které samo vnímá jako zvrácené. Často bere oběť chybně břímně viny na sebe.“ (Rossetti a Müller, 1998, s. 17n.)

Tyto pocity viny a studu mohou osobám, které z pochopitelných důvodů zamřely své rány, zůstat až do vysokého věku. Životní pocit, vztahy k ostatním lidem a nakonec i k Bohu, to všechno je poškozeno a zatemněno. Čím bližší byl pachatel oběti, tím traumatictější je obvykle prožitek zneužití. Rovněž „způsob a podoba zneužití, délka jeho trvání a stupeň násilí (ať reálného, nebo pocítovaného) hrají roli, chceme-li zjistit, do jaké míry utrpěla psyché dítěte újmu“. (Rossetti a Müller, 1998, s. 22)

Následky sexuálního zneužití můžeme vidět též v souvislosti s posttraumatickou zátěžovou poruchou. K tomu je třeba říci: Oběť opakovaně prožívá trauma zneužití. Buď tak, že se jí vracejí mučivé vzpomínky nebo sny, nebo tak, že se cítí, jako by se nanovo rozjžděla traumatická událost. V jiných případech oběť svou ránu prostě přeje, nevšimá si jí a dělá, jako by neexistovala. To, co se stalo, je zkrátka natolik hrozné, že s tím oběť dokáže dále žít, jedině když to naprosto potlačí, odštěpí od sebe. Jen pak s tím může žít a přežít.

„Raději chci naslouchat svému vnitřnímu hlasu“

O hloubce duchovního zranění, které způsobuje zneužití knězem, svědčí následující příklad.

Táhlo se to celkem skoro celý rok. Vždy v nepravidelných intervalech přicházel během noci za mnou. Pohrával si se mnou, dokud jsem se neprobudil. Pak jsme mluvili o „mém“ problému sebeukájení a on se nabídl, že mi pomůže. Kdybych to prý „vypustil“ před ním, jak tomu říkal, nemusel bych to pak delší dobu dělat.

Nato mě vždycky vyzval, abych se mu vyzpovídal, a zeptal se mě, jestli bych se nechtěl stát knězem. Možná to pocházelo z toho, že jsem po maturitě usoudil, že bych rád pracoval v církvi. Pořád si dobře vzpomínám, že jako pokání jsem se musel modlit za sebe a za kněžské kandidáty z našeho internátu, „aby se jednou jako kněží vyrovnali se svou sexualitou“. Až dneska je mi jasné, že jsem se tím vlastně měl vždycky modlit za něj. Dlouhou dobu jsem si myslel, že jen mě stihl takový osud. Byl jsem v té době dost zmatený. Na jednu stranu jsem si všiml, že s tou věcí není něco tak docela v pořádku, ale na druhou stranu se mi to také nějak líbilo. Dělal mi dobře být čímsi zvláštním. Dostávalo se mi pozornosti, jaké se jinak nedostalo nikomu. Měl jsem společně tajemství se svým internátním vedoucím. S mužem, k němuž jsem měl veliký respekt a kterého jsem velice ctil, protože to byl v mých očích „superman“. Chtěl jsem být takový jako on. Co udělal, co vzal do ruky, to bylo dokonalé. Snad právě proto bylo pro mě tak těžké prohlédnout hru, kterou se mnou hrál.

Asi tak po roce byl případ „odhalen“ rodiči jiných zneužívaných spolužáků. Ale nejvyšší premisou, především pro nadřazená církevní místa, bylo přání, aby se nic nedostalo na veřejnost. „Jinak bychom to tu mohli zavřít,“ jak se vyjádřili. Kromě toho prý je nutné chránit nás postižené a naše rodiny. A tak jsme my postižení museli na žádost zastupujícího vedoucího internátu před zraky pachatele slíbit, že nikomu nic neřekneme. Požádali mě také,

abych nic neříkal svým rodičům, protože ti o tom dosud nic nevědí a taková věc by jim přivodila velké rozčarování. To jim prý přece nemohu udělat. Já jsem si tak jako tak netroufal jim něco říct, protože jsem si říkal, že by mi určitě stejně nevěřili. Moji rodiče jsou silně katoličtí. Kněz je pro ně neomylný, především pro matku. Kněz by tudíž něco takového nikdy nemohl udělat. A tak jsem byl odsouzen k mlčení. Internát mi nikdy nenabídl rozhovor nebo pomoc, nemluvě o návrhu terapie.

Všechno se prostě zamlčelo. Sedm let to bylo mým tajemstvím, které mě znovu a znovu zaměstnávalo. Měl jsem pocity viny – vždyť jsem se koneckonců nezdráhal a požíval jsem „zvláštní pozornosti“. Namlouval jsem si, že kvůli mně přeložili vedoucího internátu; od té doby to šlo s internátem z kopce. Objevovaly se ve mně homosexuální fantazie. Ty ještě zhoršovaly mé špatné svědomí. Těsnější vazby pro mě byly zdrojem nebezpečí. V těch bych asi dříve či později musel vyrukovat se svým tajemstvím, a tomu jsem se chtěl za každou cenu vyhnout. Můj vnitřní tlak způsoboval, že jsem dlouho nedokázal navazovat normální vztahy s dívkami. Vždycky jsem si říkal, že kdyby se o tom dověděly, okamžitě by mě odvrhly jako teplouše.

Pokud jde o účinky té věci na mou duchovnost a na můj obraz církve, je těžké říci, že to a ono jsou ony účinky. Já přece nevím, jak bych se vyvíjel a jak by se vyvíjela moje víra, kdybych neměl tyto zážitky. Myslím ale, že právě tyto pochybnosti velice jasně prozrazují hlavní následek tohoto zneužití – co zůstalo, je obrovské znejistění, základní pochybnosti o sobě samém, o své sexuální orientaci, o své víře, o Bohu. Víra a religiozita velice těsně souvisí s důvěrou. Někdy si myslívám, že jsem jaksi ztratil primární důvěru, a že proto už vůbec nejsem schopen věřit. Zároveň zjišťuji, jak velice toužím po nějakém zadostiučinění, po omluvě od církevního vedení. Protože bylo sexuální zneužívání blízce spjato se zpovědí, nemohu již mít s touto svátostí nic společného. Vždyť nemohu vědět, jestli ten, komu se vyzpovídám, nevyužije toho, co se o mně dozvěděl prostřednictvím mého vyznání hříchů, pro nějaké své cíle.

Těžkým článkem víry je pro mě výrok z Otčenáše: „Děj se vůle tvá.“ Byla to vůle Boží, co se mnou dělal ten vedoucí internátu? Jestli ano, pak s takovým „Bohem“ nechci mít nic společného. Ale vlastně jsem si nedokázal představit, že by to byla opravdu Boží vůle. Jestliže to tedy nebyla vůle Boží, jak to, že se to přesto stalo? Kde je potom ona údajná starostlivá láska Boží?! Pro mě je pak jediné východisko z tohoto dilematu: ztotožnit výrok „děj se vůle tvá“ s výrokem „děj se vůle má“. Podobně se proměnil i můj obraz Boha. Nemohu už mít nic společného s Bohem, který kdesi je, ať už v jakékoli podobě, a který mi skrze přikázání, nebo dokonce prostřednictvím církve říká, co mám a nemám dělat. Nechci mít Boha jako autoritu mimo sebe. Raději chci naslouchat svému vnitřnímu hlasu. Mám totiž strach z toho, že by někdo z církevní instituce, některý z reprezentantů církve, po mně ve jménu Božím nebo jménem jeho údajných přikázání požadoval něco, čím bych byl jen využit a zneužit. Začal jsem hledat Boha jen hluboko v sobě. Věřím, že Bůh ode mě chce jen to, co chci také já sám ve své hloubi. Možná že se mi tímto způsobem podaří získat znovu důvěru k sobě samému. Chci se učit brát vážně sám sebe a své vlastní pocity, chci se učit naslouchat jim.

Ještě něco jiného mě zaměstnává: Stále dokola čtu a slyším tezi, podle níž se z obětí později stávají pachatelé. Tato hororová představa mi připravila mnoho bezesných nocí. Zejména když jsem si představil, že bych pracoval v kněžském povolání. Nechci přenášet svá zranění na další nevinné. Ačkoli mě nepřitahují děti ani mladiství, tato teze ve mně budí nejistotu. Už jen to, že o tom musím přemýšlet... Nebýt mých zážitků zneužití, asi bych nikdy nepřišel na to, abych si tím lámal hlavu. Na druhou stranu se kvůli tomu vedoucímu internátu nechci vzdát celého svého životního plánu. Měl bych potom pocit, že poskytuji těmto událostem ve svém životě více prostoru, než vlastně chci. Abych mohl zpracovat svá zranění, jsem už rok v psychoterapeutické péči. Je to pro mě důležité. Chci se s těmito zážitky naučit zacházet, naučit se vidět je a přijímat jako součást své osoby a své historie.

Můj vztah k církvi zatím potřebuje vyjasnění. Zjišťuji, že bych si o tom rád promluvil s nějakým duchovním průvodcem. Mimo jiné proto, abych

si ještě vyjasnil některé otázky. Ale takový krok je pro mě v současné době příliš obtížný, protože kdesi ve mně pořád sedí strach, že nebudu pochopen nebo že mi bude vnučováno něco, na co jsem se vůbec neptal. Zároveň si ale myslím, že symboly a rituály používané v duchovní péči by mohly promlouvat k těm hlubinám, v nichž cítím svá zranění. Rád bych si v tom ale našel a vyzkoušel svou vlastní formu, nechci jen opisovat nějakou předepsanou šablonu.

Jedině tak bych měl pocít, že jsem brán vážně ve svém zranění.

Chování církve

Když v církevní sféře dochází k sexuálnímu zneužívání, děje se dítěti nebo mladistvému něco hrozného, a to od reprezentanta církve. V první řadě je za to odpovědný sám pachatel. Ale protože je to muž církve, týká se jeho chování také církve. Pachatel zneužívá svého církevního úřadu, své církevní funkce a důvěry, která mu byla propůjčena. Tím poškozují svou církev. Těž se tím proti své církvi proviňuje. Zároveň však tato situace vyžaduje od církve, aby napravila duševní újmu a trápení způsobené bližnímu skrze ni – v osobě svého pracovníka, který ji zastupuje.

Církev a její reprezentanti musí přistoupit k obětem

Církev a její reprezentanti nesmějí v takové situaci zůstat v pozadí. A díkybohu to zpravidla už nedělají. Musí přistoupit k obětem, musí se starat o lidi, kterým se staly v církevním kontextu takové hrozné věci, a pečovat o to, aby se učinilo, co je v lidských možnostech, pro odstranění způsobených psychických a duchovních poškození. Musí ošetřit rány, které způsobili dětem nebo mladistvým její zástupci.

K tomu je zapotřebí, aby se reprezentanti církve a řádů neostýchali navázat přímý kontakt s oběťmi nebo jejich rodinnými příslušníky. Papež Jan Pavel II. a papež Benedikt XVI. to při různých příležitostech přesvědčivě praktikovali. Reakce a chování církevních zástupců musí jasně vyjadřovat, že jsou na straně oběti, že mají s obětí soucit a pečují o ni. K tomu patří i to, že se jménem církve omlouvají obětem sexuálního zneužívání, jako to udělal arcibiskup Robert Zollitsch v únoru 2010.

Spontánní láska, která se projevuje v okamžitém jednání

Je třeba, aby církve zaujala postoj, který je znamením smilování Božího. To ale znamená, jak říká pastorační teolog Rolf Zerfaß, cosi jako instinktivní náklonnost k člověku, který je tělesně a duševně zraněn. Je to spontánní láska, jež se projevuje v okamžitém jednání. Jako onen Samařan, který se okamžitě slituje, omyje druhému rány, vyzvedne ho na své jízdni zvíře a zaplatí výlohy za ubytování. Církevní pracovníci, kteří jsou odpovědní za sexuální zneužívání a provinili se, by v zásadě měli nést náklady na terapii svých obětí. Pokud to není možné, musí je nést církve nebo řád, k němuž dotyčný církevní pracovník náleží.

Ve svém dopisu irské církvi se papež obrací k obětem. Píše jim: „Mnoho jste vytrpěli a já toho upřímně lituji. Víím, že nemohu způsobit, aby se to, co jste vytrpěli, nestalo. Byla zrazena vaše důvěra, uražena vaše důstojnost. Mnozí z vás zažili, že je nikdo neposlouchal, když našli odvahu promluvit o tom, co se jim stalo... Je pochopitelné, že je pro vás těžké odpustit církvi nebo se s ní smířit. Jménem církve otevřeně vyslovuji hanbu a lítost, již všichni cítíme. Zároveň vás prosím, abyste se nevzdávali naděje.“ To jsou slova, která jdou ze srdce.

Změnilo se myšlení

Takový postoj a takové chování jsou v příkrém protikladu k taktizování, zakrývání, distancování a popírání. Tyto taktiky bohužel v minulosti patřily k chování církevních pracovníků vůči obětem sexuálního zneužívání církevními pracovníky. V tomto ohledu se v postoji a chování církve a jejích reprezentantů mnoho změnilo. Dříve museli mít lidé dojem, že v případech sexuálního zneužívání si církev všímá především pachatelů, snaží se je pokud možno dostat z dosahu veřejného odsouzení a bagatelizovat situaci. Mezitím se posuzování změnilo, v neposlední řadě díky směrnicím Německé biskupské konference z roku 2002. Hledí se především na oběti. Obvykle je dnes lépe rozpoznána také vážnost situace. Odpovědní činitelé už si nenechají něco namlouvat od pachatelů, kteří své chování zpravidla vydávají za neškodné nebo ho prostě popírají.

Více se naslouchá hlasu oběti a bere se vážněji. Sílí vědomí toho, že hlas oběti je někdy nutno chránit i vůči jejímu nejbližšímu okolí. Okolí totiž ze strachu z možných nepříjemností, z nepochopení a z pochybností o pravdivosti obvinění oběť zastrahuje nebo umlčuje. Dnes již na mnoha místech existují příslušná zařízení a Německá biskupská konference uvedla do provozu celoněmeckou informační horkou linku. Oběti se tam mohou beze strachu obracet. Mohou tak snáze prolomit mlčení a v budoucnu to budou mít, doufejme, ještě snazší.

Obháje pro oběti

V případech sexuálního zneužívání nezletilých církevními pracovníky a pracovníkyněmi je důležité, aby byly k dispozici osoby, které budou obháje obětí. Mělo by jít o důvěryhodné osoby, které se vyznají v „takových případech“. Vědí o psychických následcích sexuálního

zneužívání a vyznají se ve formálních postupech, které je třeba v takové situaci zahájit. Pomáhají oběti, aby v sobě objevila odvahu mocně se projevit. Nemluví místo obětí, nýbrž pomáhají jim a povzbuzují je, aby dospívaly k vlastnímu rozhodnutí. Tak jsou pro oběti oporou (srov. Hopkins a Laaser, 1995, s. 4).

V církvi by měli být muži a ženy, kteří mají odpovídající vzdělání a které je možné odvolat k těmto situacím. Musí být přitom zaručeno, že jsou tyto osoby nezávislé, tedy že jejich úkol – zastupovat záležitost oběti – nebude ničím narušován. Musí například zastávat záležitost oběti i v případě, že to vede ke konfliktům s církevními úřady. Obhájece musí mít důvěru oběti. To je možné jen tehdy, když jde o osobu, pro niž je záležitost oběti vlastní záležitostí a nenechá sebou manipulovat z žádné strany.

Pro církev je to výzva v její nejvlastnější oblasti

Pro církev je případ sexuálního zneužití nezletilé osoby jedním z jejích pracovníků a pracovníkyně výzvou v její nejvlastnější oblasti: v duchovní sféře. Nejde tu jen o muže či ženu, kteří způsobili velkou újmu dítěti. Jde tu o církevní osoby, které zastupují transcendentno, posvátno a v jistém smyslu i Boha. Tito muži a tyto ženy nejenže poškodili „posvátno“, které zastupují, oni navíc poškodili vztah dítěte k Bohu. Poskvřnili posvátno a přispívají svým chováním k tomu, že vztah obětí k duchovnu, ba i k samotnému Bohu, je zatemněn, někdy vysloveně zničen.

V tom je ze strany církve zapotřebí velké citlivosti, značné trpělivosti a neutuchající lásky, aby napravila rány způsobené někým ze svých řad a pomohla postupně navodit situaci, že časem bude možné smíření obětí s Bohem a jednou snad i smíření s církví.

Akceptovat meze

Církev při tom bude narážet na jisté hranice. Jak může napravit duchovní škodu ta, která je v očích a vnímání mnoha obětí ztotožňována s pachatelem, jenž ji reprezentuje? Církevní pracovníci a pracovnice tudíž nebudou, přinejmenším zpočátku, přicházet v úvahu jako duchovní průvodci a průvodkyně – leda by se jim podařilo vybudovat si k dítěti dobrý, stabilní osobní vztah. Tak by se potlačila skutečnost, že tito průvodci pracují ve službách církve. Možná však budou v takové situaci přicházet jako duchovní průvodci a průvodkyně v úvahu i lidé, kteří jsou bez přílišného vztahu k církvi schopni pomoci, aby se mohly ukázat duchovní a duševní problémy dítěte a dalo se o nich mluvit.

Okamžitá krize jako šance pro vyléčení

Pro církev je současná situace, kdy se každodenně ohlašují nové oběti, jistě bolestná. Pro oběti je to však příležitost, aby přestaly mlčet o svých dosud zamlčovaných ranách. Konečně se prolomila hráz, která zadržovala tolik duševního trápení, studu, bezmocnosti, úzkosti, strachu a bolesti. Teď konečně může u mnoha postižených pokročit proces léčby. Tak by to měla vidět a oceňovat také církev. Počet odpovědných činitelů, kteří to tak posuzují, stále stoupá. Je to proces léčby a hojení u obětí. Ale ten samozřejmě pozitivně působí také na proces léčby a hojení, který započne u pachatelů a u církve samotné, pokud využijí této šance.

2

DALŠÍ TRPITELÉ

Rodiny obětí

Také rodinní příslušníci obětí sexuálního zneužívání nezletilých církevními pracovníky a pracovnicemi se mohou stát oběťmi. Sexuální zneužití jim způsobuje nemalou bolest. Pro mnohé rodiče to je, jako by oni sami byli zneužiti. Jejich bol ještě zesiluje představa, že osoba, jíž důvěřovali a která měla možná i samozřejmý přístup do rodiny, udělala jejich dítěti něco tak hrozného. Dostávají se do agonie, přepadá je zděšení a smutek.

Duchovní škody

K tomu připočtíme duchovní škody. Zneužívání postihuje často právě rodiny, které se obzvláště aktivně podílejí na životě církevního

společenství postrádal P. Jan zkušenost intimní blízkosti, která se projevuje opravdovým zájmem a starostí jednoho o druhého v atmosféře vzájemné důvěry. Necítil ve svém společenství jistotu a oporu.

Přičtíme k tomu, že nebyl schopen zachovat hranice, které si sám vytyčil, když se zavázal k životu v celibátu, ani hranice, jež mu určil smysl duchovní správy vzhledem k osobě, kterou provázel. Očividně mu scházela psychická zralost, která by mu dala schopnost respektovat intimní sféru druhé osoby a udržovat pod kontrolou své vlastní chování vůči této druhé osobě.

Faktory zvyšující riziko sexuálního zneužívání v církevní sféře

Muži

První rizikový faktor sexuálního zneužívání spočívá v tom, že člověk je mužem (srov. Pontifica Academia Pro Vita, 2004, s. 51). Existují sice případy sexuálního zneužívání nezletilých ženami, ale převážně jsou to muži, kdo sexuálně zneužívá nezletilé. Poměrně značný rozsah sexuálního zneužívání kněžími tedy můžeme vysvětlit také tím, že na kněze jsou vysvěcováni jen muži.

Sexuálně nezralí homosexuální nebo bisexuální muži

Druhým rizikovým faktorem jsou sexuálně nezralí homosexuální nebo bisexuální muži. Záměrně nemluví o homosexuálních kněžích a řádových bratřích obecně. Mám na mysli nezralé homosexuální muže, které přitahují chlapci a mladiství muži. To není typické pro homosexuála jako takového. Stále znovu se nastoluje otázka, je-li

souvislost mezi pedofilií a homosexualitou. Tuto závažnou otázku proberu podrobněji v páté kapitole.

Vedle toho jsou také kněží, kteří zneužívají mladistvé mužského pohlaví (děti nebo mladíky); chovají se tedy homosexuálně, ale nemusí to znamenat, že jsou opravdu homosexuální. Jsou to ti, kdo se opravdově nekonfrontovali se svou sexualitou, kteří se nevypořádali se svou sexuální identitou, a proto nejsou ani schopni jasně říci, jestli jsou homosexuální, nebo heterosexuální. Mezi nimi se mohou vyskytovat také kněží, kteří jsou bisexuální.

Osoby s nedostatky v sexuálním vývoji a malou schopností intimity

Další velké riziko pro sexuální zneužívání existuje v případech, kdy osoby, které žijí bez manželství nebo v celibátu, ustrnuly ve svém psychosexuálním vývoji. Následkem takového deficitu má postižená osoba také narušenou schopnost intimity. V této souvislosti je nutné prodiskutovat otázku, zda a do jaké míry spolu mají něco společného celibát a sexuální zneužívání. Tímto problémem se budu obšírně zabývat ve čtvrté kapitole.

Znaky pachatele

Kromě již zmíněných aspektů jsou ještě další znaky, které dovolují hovořit o různých profilech pachatelů. Některými z nich se chci krátce zabývat. Vycházím při tom také z brilantních poznatků Lena Sperryho (2003, srov. též Müller in: *Stimmen der Zeit* 2010), který je profesorem psychiatrie na Medical College of Wisconsin.

Školní kaplan jako pachatel

František byl šarmantní a charizmatický školní kaplan na jednom gymnáziu. Byl propuštěn, když vešlo ve známost, že v uplynulých deseti letech sexuálně zneužíval tři chlapce. Jeho nesprávné sexuální chování začalo nedlouho po smrti jeho matky. Byl čím dál více posedlý sexuální žádostivostí a sexuálním vzrušením. To nakonec vedlo k sexuálním stykům s různými mladistvými. Toto období trvalo více než šest let. Jeden z těchto jeho vztahů trval čtyři roky, jiné měly kratší trvání. Některé vztahy udržoval paralelně, přičemž jednotliví chlapci neměli tušení o sobě navzájem. Každý z nich si myslel, že má výjimečný, výlučný vztah s řeholníkem. Když nesprávné sexuální chování bratra Františka vyšlo najevo, většinu učitelů, žáků i rodičů to doslova ohromilo. Obviněním ani nemohli uvěřit. Lidé byli přesvědčeni, že jde o pouhé pomluvy, a mnozí pořádali demonstrace solidarity, aby vyjádřili svou podporu obviněnému bratru a obdiv k němu. Nebylo to nic platné. František byl propuštěn. Vyšetřování ukázalo, že sexuálně zneužil ještě další tři chlapce.

Negativní zkušenosti z dětství

Ve Františkově životním příběhu jsou náznaky, z nichž můžeme vysvětlit jeho pozdější chování. Jeho matka v těhotenství brala spoustu tablet a byla často pod vlivem alkoholu. Otec býval často nepřítomen. V té době matka přijímala mnoho mužů, mimo jiné k sexuálním stykům. Ty také sexuálně zatěžovaly Františka. Tehdy začal provádět sebeukájení. Nejdříve masturboval jednou denně, posléze častěji. Neměl žádného dobrého přítele. Když mu bylo asi 12 let, zjistil v sobě homosexuální sklony. Trápilo ho, že si o tom, co opravdu cítí, nemůže promluvit s otcem. Už jako mladistvý měl stále silnější pocity viny pro své sebeuspokojování. Pokud jde o sklon k homosexualitě, cítil stále silněji, že ho přitahují především mladí dorostenci.

Rozhodnutím pro vstup do kláštera překvapil své okolí. V klášteře byl vnímán jako inteligentní, dobře vyhlízející a sociálně přizpůsobivá osoba. Přehlédl se přitom, že je výrazně poškozen ve své schopnosti zrát a mít intimní vztahy a že se zastavil ve svém psychosexuálním vývoji.

Pro samotného Františka byl vstup do kláštera spojen s citelným ulehčením. Doufal, že teď bude moci kontrolovat své pocity a zcela se odevzdat Bohu. V klášteře sice cítil náklonnost k některým bratřím, ale zároveň si stále jasněji uvědomoval, že středem jeho sexuálního zájmu jsou mladiství hoši. Když jednou o svém problému řekl představenému, ten ho odbyl radou: „Modli se, uspokoj se, jestli myslíš, že je to nutné, a zbytek přenechej Bohu!“

Představení zjistili, že bratr František má vstřícný vztah k mladistvým, a tak se rozhodli, že ho ustanoví školním kaplanem na klášterním gymnáziu. Šlo to tam dobře, dokud nezemřela jeho matka. Krátce nato začalo jeho scestné sexuální chování.

Nedostatek empatie

Vyšetřování tohoto případu ukázalo, že bratr František nalézal své potenciální oběti mezi těmi, kdo se k němu přicházeli poradit. Vždy šlo o mladistvé, kteří stejně jako on neměli sourozence, byli považováni spíše za samotáře a měli problémy s pocitem vlastní hodnoty. Představený řádu bratru Františkovi navrhl, aby se podrobil terapii, ale ten se zdráhal. Bylo stále zřejmější, že nemá naprosto žádnou empatii pro své oběti. Své jednání omlouval tím, že chtěl svým obětem dát prožít otcovskou péči, které se jim nikdy nedostalo. Když se nakonec musel podrobit terapii, vyšlo najevo, že není ochoten a připraven účastnit se jí.

V terapeutické skupině se často předváděl jako ko-terapeut, podle svých slov proto, aby přispěl k tomu, že druzí opravdu půjdou k jádru

problému. Naproti tomu jeho vlastní ochota spolupracovat na terapii byla minimální, protože nechápal své problémy. Připojme k tomu jeho poněkud neprůhledný charakter, který může být typický pro osobu, jež navenek vypadá jako dobře fungující a zralá, ale ve skutečnosti žije dvojí život; její druhý život je ve velkém rozporu s dojmem, jímž působí na veřejnost. Proto nás ani nepřekvapí, že bratr František po ukončení terapie, o devět měsíců později regredoval. Jeho terapeutický průvodce mu uložil za úkol, že má mít nadále velice těsný profesionální doprovod a průběh Františkova dne měl podléhat každodenní kontrole. Klášter však nebyl schopen tyto úkoly splnit. A tak se bratru Františkovi nepozorovaně podařilo opatřit si přístup k žákům nedalekého gymnázia a přemluvit některé z nich k sexuálnímu styku.

Závažné psychické problémy

V případě bratra Františka jsou nasnadě závažné psychické problémy. Narušování hranic v jeho vlastním životě, k němuž docházelo v rodinném prostředí, a zastavení sexuálního vývoje jako důsledku zásadním způsobem přispěly k tomu, že se takto choval. S tímto profilem pachatele se často setkáváme u mužů, které sexuálně přitahují mladíci ve věku 14 až 17 let. Je však prokazatelný také u fixovaných pedofilních pachatelů. Prognóza úspěšnosti terapie je v takových případech nepřiznivá. V případech kněží to znamená, že nesmějí být nadále činní ve sféře svých dosavadních úkolů a často v duchovní správě vůbec.

U bratra Františka je též zřejmé, že jde o chorobné chování, které se neodstraní jen modlením nebo dobrou vůlí postiženého. Tento příklad dále ukazuje jeden ze způsobů sebeobelhávání: když si někdo myslí, že rozhodnout se pro vstup do kláštera nebo pro kněžskou službu znamená, že už se nebude muset vypořádávat se svou sexualitou, nebo dokonce s problematickým zaměřením své sexuality,

v tomto případě s pedofilií, popřípadě efebofilií. Jestliže se takový člověk se svou sexualitou nekonfrontuje, je v nebezpečí neschopnosti a nemožnosti sám utvářet svou sexualitu. To je totiž možné, jen když je s ní ve styku, když ví o její síle a může jí využívat. V opačném případě se může stát, že sexualita „s ním něco provádí“, a to často destruktivně jak vůči němu samotnému, tak vůči druhým.

Příklad bratra Františka nám předvádí mnohé rysy takzvaného typického zneužívatele. „Typický zneuživatel“ má silně vyvinutou narcistní stránku, má tendenci, či dokonce výrazný sklon k zneužívatelskému chování (srov. Sperry, 2003, s. 87nn.) a pasivní, závislou, nutkavou a přizpůsobivou osobnostní strukturu.

O tendenci, či dokonce osobnostním rysu spočívajícím ve zneužívání mluvíme, jestliže se někdo přehnaně snaží mít nad druhými kontrolu a působit na jejich myšlení, cítění a jednání. Ukazuje se to mimo jiné v tom, že se takový člověk od druhých odvrací, uráží je nebo dává najevo chlad, jakmile se nechovají tak, jak by si přál. Podle okolností člověk, který zneužívá druhé, také vyhrožuje, ironizuje, týrá a ponižuje. Může se stát, že ničí majetek druhých, tluče je, různě je zlobí nebo je děsí. V duchovní oblasti se může zneužívateľské chování manifestovat hrozbami typu „Bůh tě potrestá“ nebo snahou vzbudit pocity viny. V sexuální oblasti se zneužívateľské chování může projevat jako dotýkání, hlazení a jiné sexuální akty, které si druhý nepřeje.

O nutkavém jednání mluvíme, jestliže někdo není schopen svobodně se rozhodnout, zda bude v určitém sexuálním chování pokračovat, nebo je ukončí. Bude ve svém sexuálním jednání pokračovat navzdory potenciálním negativním důsledkům, které z tohoto sexuálního jednání mohou vzejít. Snahy o ukončení sexuálního chování, nebo alespoň zredukování jeho četnosti jsou obvykle bez úspěchu. Toto chování mohou posilovat nutkavé myšlenky.

Narcistní osobnostní struktura

Kněží se silně vyvinutou narcistní stránkou mají těžko ukojitelnou potřebu, aby je druzí obdivovali. Časem nepůsobí opravdově. Ve své neustálé snaze o úspěch mají sklon k manipulaci druhými. Ocítají se v krizi, když začínají stárnout; už nemají úspěch a stále více cítí, že – přísně vzato – nemají žádné hluboké, opravdové vztahy. Myslí si, že se mohou spolehnout vlastně jen sami na sebe, a cítí ve své hloubi prázdnotu a vyloučení. Aby snesli svou nejistotu, jsou posedlí potřebou vlivu, předvádění sebe samých tak, aby navenek dobře vypadali, a potřebou zaujímat vysoké, prestižní postavení. Zároveň očekávají od druhých, že uznají jejich zvláštní roli, jejich speciální potřeby a primární nároky. S určitou samozřejmostí manipulují druhými a obelhávají je. Chovají se sebestředně a myslí si, že mají nárok na to, aby je druzí obsluhovali. Myslí si, že mají přednostní nárok na vyplnění svých přání.

Mezi kněžími je vysoký podíl osob s narcistní osobnostní strukturou. Arcibiskup Weakland ve svých pamětech píše, že s rostoucími obavami sleduje, jak velkým problémem je narcismus mezi kleriky. Dokázal v tom objevit také sebe. Pro kněze, jak píše dál, je možná tato soustředěnost na sebe dána už s mateřským mlékem a později sílí, když díky svému kněžskému poslání získávají přednostní postavení mezi sourozenci (srov. Weakland, 2009).

Narcistní kněz, duchovní správce, má grandiózní pocit vlastní důležitosti. Věřící, že je „zvláštní“ a jedinečný. Ve styku s druhými se mu nedostává empatie. Jakmile okolí nevychází vstříc jeho očekáváním, může to u něj vyvolat masivní odpor například proti autoritám. Nebo se zhroutí, stáhne se do pasivity, reaguje depresivně.

Obdiv neživí, není nosný. Proto narcistní duchovní správce vyhledává stále nové uznání, stále další obdiv. Mimo jiné s tím výsledkem, že se čím dál více vydává. A když se uznání a obdiv nedostaví, vozí se

po těch, kteří mu obdiv odpírají. Takový duchovní správce pocituje prázdnotu, která ho vrhá do opuštěnosti. Snaží se těmto stavům uniknout, a tak hledá skuliny, jak by si opatřil pocit naplnění. U jednoho je to alkoholismus, u druhého workoholismus, u dalšího nekontrolovatelné přejídání a u jiného zase excesivní masturbování.

Jde tu o nezdravý narcismus, který se liší od zdravé sebelásky. Zdravá sebeláska je zralá, vyrovnaná láska k sobě samému, spojená se stabilním pocitem vlastní hodnoty. S ní má člověk schopnost přiměřeně se vymezovat a dokáže respektovat hranice druhých. Osoba se zdravou sebeláskou se také může přiměřeně hodnotit a realisticky posuzovat své schopnosti.

Přehnaně pasivní, závislá, přizpůsobivá osobnost

Mnoho kněží, kteří zneužívají děti, jsou pasivními, závislými, přizpůsobivými osobnostmi, píše Stephen Rossetti. Dále říká: „Trocha závislosti a přizpůsobivosti není pro kněze nic špatného. Členové náboženské obce mají rádi, když jejich farář nemá přílišnou převahu a když rád dělá to, co se jim líbí. Během vzdělávání jsou často odměňováni ti, kdo poslušně dodržují pravidla a nezlobí. Lidé chtějí milé faráře... Ve styku s autoritami se tyto osoby chovají nadměrně uctivě. Často jsou to perfekcionisté. Hodně pro ně znamená, aby je druzí lidé – zejména jejich představení – viděli v dobrém světle. Chtějí být dobří, chtějí, aby je okolí mělo rádo. Bohužel se pod tímto stylem osobnosti zhusta skrývá hluboká vnitřní nejistota. Tito lidé mají nízké sebehodnocení. Mívají skryté výhrady vůči lidem kolem sebe a vůči osobám s autoritou. Protože jim tak záleží na tom, aby je okolí mělo rádo, ukrývají většinou své pravé pocity, přání a touhy. Snaží se ukrývat i svůj vztek. Sebe samé často popisují jako ‚klidné‘ a ‚bázlivé‘ lidi. V kněžském povolání mívají sklon k duchovní racionalizaci svého nedostatku

zdravého sebevědomí: mluví o „svaté poslušnosti“, o naslouchání vůli druhých. Křesťanská spiritualita si cení právě poslušnosti a opravdového sebeodevzdání na pravém místě; tito nutkavě závislí lidé však ve svém excesivním sebepopírání nenacházejí vysvobození. Jsou otroky svých vlastních úzkostí. Když si člověk připadá jako podřadný vůči svým dospělým vrstevníkům, snaží se to podle okolností zakrývat tím, že se chová přátelsky, vlídně a přizpůsobivě. Často si takový člověk myslí, že nemůže ukázat své pravé já. Proto se snaží být takový, jak od něj očekávají druzí... Tato osobnostní porucha zabraňuje tomu, aby člověk dostával onu lidskou blízkost a vřelost, kterou nutně potřebuje ke zdravému životu. Jestliže se taková organizace osobnosti zhroutlí, což se někdy stane, může se to manifestovat různým způsobem – též v oblasti sexuality. Kdo vnímá děti jako sexuálně přístupné a přitažlivé, možná se pak snadno dopustí sexuálního trestného činu.

Dospělí zneužívatele dětí mohou mít různý styl osobnosti, nicméně se zdá, že tento typ u mužských kněží převládá. Psychologové by si při psychosexuálním vyšetření měli obzvláště všimnout toho, jestli něco naznačuje, že se dotazovaná osoba chová nadměrně pasivně, závisle a přizpůsobivě.“ (Rossetti a Müller, 1996, s. 75nn.)

Takový oblíbený farář – a je to pachatel

V případě bratra Františka se narcistní stránka osobnosti ukazuje v jeho přesvědčení, že je obzvlášť dobrým školním kaplanem. Je oblíbený a umí manipulovat lidmi. Pak také nepřekvapí, že dokáže zmobilizovat spoustu lidí, aby se ho zastali, když se ukáže podezření, že sexuálně zneužíval nezletilé. Vyzná se v tom, jak použít druhé jako nástroj pro své zájmy a manipulovat jimi podle potřeby. V tom se projevuje povaha člověka, který zneužívá druhé. Nedělá mu také příliš velké potíže přizpůsobit si pravidla tak, aby mu vyhovovala právě vzhledem

k jeho sexuálním zájmům. Takoví pachatelé vyhledávají jako oběti často děti nebo nezletilé, kteří jsou zranitelní, závislí a loajální. Aby je přiměli mlčet, neostýchají se hrozeb a zastrašování. U bratra Františka není nutkavá stránka příliš silně vyvinutá. To vede u pachatelů jeho typu mimo jiné k tomu, že vztahy s oběťmi trvají déle.

Pasivní, závislá a přizpůsobivá osobnostní struktura pachatelů vede k tomu, že dotyční kněží jsou velmi oblíbení. Naplňují očekávání věřících, protože jim záleží na tom, aby byli oblíbení. To také v minulosti někdy ztěžovalo odvolání kněze, u něhož se objevilo důvodné podezření na zneužívání. Obec si vůbec nedokázala představit, že by se tak oblíbený kněz mohl provinít něčím tak hrozným.

Každý zneuživatel má jedinečný klinický profil

Podle Stephena Rossettiho však při charakterizaci pachatele je třeba vždy mít na paměti, že každý zneuživatel má svůj osobitý, jedinečný klinický profil. Tak jsou například fixovaní pedofilové, lidé, které sexuálně přitahují děti před pubertou. Jiní jsou efebofilové a přitahují je mladiství, kteří už mají pubertu za sebou. Někteří lidé psychosexuálně „uvázli“ ve svém dětství, jiní ve svém životě stále znovu realizují svá vlastní sexuální traumata z dětství. Některé jsou násilničtí a své oběti znásilňují nebo zabíjejí. Daleko více je však takových, kteří jsou pasivní a opravdu věří, že je svedlo předčasně sexuálně zralé dítě. Mezi těmi nespočetnými dospělými zneuživateli dětí jsou tedy klinické rozdíly.

Virtuální sex a dětská pornografie

Chceme-li být vnímavější k potenciálnímu zneužívání, musíme se ve věku počítačového sexu zabývat také novými problémy a souvislostmi. Vyplynávají z faktu, že narůstá počet kněží, kteří si stahují z internetu dětskou pornografii. Je zde mimo jiné otázka, zda tu jde o pachatele, popřípadě potenciální pachatele.

Počítačový sex a chorobná závislost

O počítačovém sexu mluvíme v případě, kdy někdo používá digitalizovaný sexuální záznam za účelem sexuálního vydráždění a stimulace. Jde většinou o pornografii. V jejím základu není touha po partnerství, nýbrž vlastní sexuální stimulace.

Osoba, která je závislá na počítačovém sexu, tráví s internetem stále více času. Vždy by totiž chtěla dosáhnout stejného uspokojení jako v minulosti, a tak musí konzumovat stále více materiálu, aby se vyvážilo ochabování vzrušivosti. Protože tráví stále více času o samotě, zanedbává jiné důležité oblasti svého života. Časem více a více ztrácí kontrolu nad schopností rozhodnout se, jak dlouho by se chtěla u internetu zdržet. A také sílí riziko, že se dostane k ještě zvláštějším, „ostřejším“ materiálům.

Počítačový sex je typický spíše pro muže. Jsou vnímavější pro sex, který je odloučený od osobního vztahu; to je případ pornografie, anonymního sexu a voyeurismu. Ženy více zajímají sexuální fantazie, romantika a přinejmenším iluze vztahu. Chatování pro ně často znamená možnost komunikace s druhými lidmi, s nimiž si rozumějí. Tato komunikace může vést až k navázání osobních kontaktů.

Užívání pornografie na internetu je často vedeno přáním kontaktu s druhými, přáním působit na druhé, touhou po pocitu vlastní

důležitosti. Má se tím vyvážit nízké sebehodnocení, špatný pocit vlastní hodnoty. Dále má pornografie vyrovnávat také nespokojenost v povolání, stres a depresivní nálady. U mnoha lidí závislých na počítačovém sexu můžeme zjistit nutkavé rysy a zesílenou tendenci k neobvyklým formám sexuality, jako je pedofilie nebo sadomasochistické praktiky.

„Nutkavá sexualita bývá často reakcí na pocit izolovanosti. Promiskuitní sexuální ‚spárování‘ poskytuje osamělému člověku časově omezené uvolnění. Není to vztah, ale pouhá karikatura vztahu. Nutkavý sex nedbá na žádná pravidla pravé péče o druhého. Člověk používá druhého jako předmět a má vztah jen k té jeho části, která slouží jeho potřebám.“ (Yalom, 2005, s. 454) Sexualita jako projev a podpora hlubokého vztahu se stává karikaturou.

Celibát a počítačový sex

V tomto kontextu musíme také pohlížet na šířící se praktikování počítačového sexu mezi osobami žijícími v celibátu.

Farář Josef stále častěji tráví čas tím, že si stahuje pornografické obrázky žen, mužů a dětí, leckdy až do tří hodin nad ránem. V těch chvílích pociťuje obrovské vzrušení, doslova se rozplývá nad obrázky, ale brzy nato se dostaví opět nespokojenost. A tak se znovu vydává na pouť po internetu a stále více se snaží dostat k explicitnějším materiálům. Jelikož tráví tolik času s internetem, stále více zanedbává své pastorační povinnosti i udržování osobních vztahů. Když s ním o tom někdo promluví, reaguje zlostně.

Hlubší problematika, která souvisí s počítačovým sexem, může mít lecco společného také s prožíváním nedostatku ve sféře intimity, s nezaplněnou touhou po intimní blízkosti, po hlubokém, opravdovém

vztahu a spojení s druhými lidmi. Možná jde o nesplněné přání být pro druhého člověka důležitý, mít s druhými lidmi opravdový vztah vzájemného ovlivňování. Osoby, které tento vztah nezakusily, jsou v nebezpečí, že si najdou náhradu v počítačovém sexu. Co tam však najdou a zakusí, je pouze zdání intimity. Pravou intimitu mohou zakusit jedině ve skutečnosti, v konkrétním setkání a konfrontaci se skutečným člověkem, nikoli prostřednictvím virtuálního světa, a už vůbec ne prostřednictvím neosobních sexuálních objektů, jak je tomu v případě pornografie. Ta umožňuje pouze krátký útěk do světa zdánlivé intimity.

V případě faráře Josefa nemusí jít bezpodmínečně o nutkavý počítačový sex, i když odosobnění sexuality nebo sexuálních styků může být typické pro nutkavé sexuální chování. Nutkavé sexuální chování je často provázáno nekonvenčními sexuálními praktikami, k nimž se internet používá jako zdroj stimulačních popudů.

U osob, jako je farář Josef, nejsou samy příčiny takového chování sexuální povahy. Mínilí lidi, u nichž nelze vykázat minulost podmiňující nutkavé sexuální chování. Sexualita u nich spíše slouží překonávání okamžité nálady, pocitu prázdnoty. Je udržována jako náhražka nebo kompenzace nízkého sebehodnocení, stresu, deprese nebo sociální izolovanosti. Jediná cesta, kterou se lze z takové situace dostat, spočívá v tom, aby si člověk o své situaci nic nepředstíral a přiznal si, že potřebuje pomoc (zdroj: informace St. Luke Institute, Washington, Case Studies).

Je někdo, kdo si stahuje dětskou pornografii, potenciálním pachatelem?

Je někdo, kdo si z internetu stahuje dětskou pornografii, pedofilem a potenciálním pachatelem? Výsledky studií na toto téma ještě

nedospěly ke konečnému závěru. Některé studie říkají, že pachatelé odsouzení pro dětskou pornografii jsou malým rizikem, pokud jde o budoucí sexuální kontakty. To platí, zejména když ve svém dosavadním životě neměli s těmito trestnými činy co do činění. Pokud však již měli něco společného se sexuálními pedofilními přečiny, může být praktikování dětské pornografie indikátorem, že jsou obzvlášť náchylní k sexuálnímu zneužívání dětí.

Jiná studie dochází k závěru, že užívání dětské pornografie může být za určitých okolností dokonce jasnějším poukazem na pedofilní založení než leckteré pedofilní sexuální chování. Jako odůvodnění uvádí: Při pedofilním chování může člověk předpokládat, že ho nikdo neodhalí. Stahování dětské pornografie je spojeno s nebezpečím registrace, takže jedině ten, kdo má skutečně pedofilní vlohky, toto riziko podstupuje. Důvody tohoto chování mohou být mimo jiné nedostatky ve sféře schopnosti k intimitě, stav vyhoření, ale také psychosexuální poruchy. Zpravidla musíme v těchto případech postupovat podobně jako u kněží, kteří zneužívají nezletilé.

Co „zavání“ potenciálním zneužíváním?

Pro prevenci překračování sexuálních hranic a sexuálního zneužívání je důležité získávat větší citlivost a vnímavost na to, co „zavání“ potenciálním zneužitím. Je těžké nalézt tu pravou rovnováhu mezi oprávněným a nutným pozorným pohledem a přepjatou nedůvěrou. Ale jako je pro odpovědné osoby v církvi a v kněžském vzdělávání důležité pozorně se dívat, koho pouštějí ke kněžské službě, tak je například pro rodiče nezbytné znát toho, komu svěřují své děti.

Je smutné, že už nemůžeme s naprostou samozřejmostí svěřit své dítě knězi, jak tomu možná bývalo dříve. U většiny kněží by taková zdrženlivost ani nebyla zapotřebí. Ale právě proto, aby bylo i nadále

Sexualita jako součást proudu života

Schopnost psychologicky zdravě a lidsky uspokojivě žít bez manželství závisí také na tom, jaký mám postoj k vlastní sexualitě; nakolik otevřeně jsem se s vlastní sexualitou vypořádal a podpořil její vývoj; do jaké míry jsem provedl všechny nutné vývojové kroky, které rozhodují o tom, že v souhrnu mého vývoje se i má sexualita může rozvíjet přirozeným způsobem, tak, aby obohacovala můj život.

Tyto vývojové kroky se týkají převážně raně dětských zkušeností, puberty, hledání vlastní identity, schopnosti intimity a generativnosti, v níž jde o to, abychom dostáli té stránce v nás, která vyžaduje, abychom vykročili nad sebe. V těchto vývojových krocích hrají svou roli všechny oblasti, které nás činí lidmi: náš vývoj tělesný a intelektuální, vývoj psychický, emocionální a duchovní, a samozřejmě také náš vývoj sexuální. Všechny tyto oblasti přispívají k tomu, že může skutečně plynout proud našeho života. Jedna druhou obohacují. Opomenutí a nedostatky v jedné z oblastí mohou mít účinky na jinou.

Kdo nepřijímá svou sexualitu, nepřijímá sebe

Od člověka žijícího v celibátu se požaduje a očekává, že se vzdá realizace své genitální sexuality. To může někdy vést k tomu, že tento člověk přiměřeně nedocení význam sexuality v rámci svého vývoje a vzhledem ke své schopnosti mít vztah. Tím se však nevyvíjí sféra nezbytná pro jeho celkový vývoj ke zralé osobnosti. Také pro něj je tudíž důležité seznámit se s vlastní sexualitou, aby ji mohl využít pro sebe a svůj vývoj, a koneckonců také pro vývoj své schopnosti mít opravdový vztah. Tak může sexualita pozitivně přispět k utváření jeho vztahů k ostatním lidem a k Bohu.

Náš sexuální vývoj a naše sexualita jsou pevně spjaty s ostatními sférami, které náleží k našemu lidství. Proto ten, kdo nepřijímá svou sexualitu, vytěsňuje ji a natrvalo potlačuje, nepřijímá sebe. Potlačuje se a zabraňuje si. Poškozuje svůj psychický, emocionální, duchovní i sociální vývoj a rozvoj a sám se tím vyděluje z živého toku proudícího života. Jestliže například sexualita, která v nás zastupuje též smyslovost, vitálnost, tvořivost a vášnivost, je nedostatečně rozvinutá nebo leží ladem, kde bychom pak brali vitalitu a vášnivost?

Horatius říká: „I kdybyste přirozenost vykydali vidlemi, vždycky se vrátí.“ Vytěsním-li sexualitu, ona už si najde skulinu, aby se projevila a předvedla. Pak mě ale bude překvapovat a jako zaskočený nebudu mít možnost pracovat s ní tvůrčím způsobem. Odnímám si tak možnost udělat ze své sexuality plodný zdroj tvořivosti, vášně, ba i duchovnosti.

Sexualita je dar

„Slávou Boží je živoucí člověk,“ napsal Irenaeus Lyonský. Těmito slovy se Irenaeus přimlouvá, abychom využívali všeho, co nám Bůh daroval, a tak se stali živými lidmi. I když dobře víme o křehkosti našeho lidského postavení, o temných stránkách a destruktivních stránkách, které máme i my, přece jen má rozhodující význam, abychom viděli pozitivně to, co nám Bůh dal, abychom tomu přitakali a podporovali rozvoj toho daru.

Platí to i pro dar sexuality. Naše sexualita nám poskytuje tělesný i duševní základ pro schopnost milovat. Sexualitou nám Bůh nabízí, abychom realizovali své lidství ve vztazích a nežili v izolaci. Sexualita je tudíž jedním z nejkrásnějších darů, které od Boha máme. Máme jí přitakat a integrovat ji do svého života tak, aby nám mohla pomoci k tomu stát se živoucími lidmi.

Sexualita je předpokladem, aby se mi podařilo stát se člověkem

Význam sexuality pro to, aby se nám podařilo stát se lidmi, je mi lépe pochopitelný, když si naši sexualitu představím jako součást našeho životního proudu, řeky našeho života; ta řeka je napájena z nejrůznějších živelů. K této řece života náleží náš intelekt, naše motorika, naše psychické vybavení. To všechno jsou základy, které stojí za to podporovat v jejich rozvoji. Základy, které mají přispívat k obohacení našeho života.

Pro pozitivní vývoj naší sexuality je v první řadě dobré, jestliže máme ke své sexualitě zásadně pozitivní postoj. Jestliže v ní nevidíme cosi, co k nám nepatří, nebo dokonce něco špatného. Takovýto pozitivní postoj k vlastní sexualitě je stejně nutný pro toho, kdo chce svou sexualitu realizovat i genitálně, jako pro toho, kdo – ať už z jakýchkoli důvodů – se genitální realizace své sexuality hodlá vzdát.

Celostní pojetí sexuality

Přítom je důležité, abychom sexualitu neredukovali na její genitální aspekt, nýbrž abychom v ní viděli především vitální sílu, snad nejmocnější sílu v nás – každopádně sílu, která zcela zásadně přispívá k naší vitalitě. Takové celostní pojetí sexuality může též zabránit zúženému chápání, podle něž u toho, kdo se vzdá genitální sexuality, už nemá hrát sexualita žádnou roli.

Máme-li celostní pojetí sexuality, vnímáme a oceňujeme svou sexualitu jako podstatnou vitální sílu v nás, která má důležitou roli v tom, zda se staneme zcela živými lidmi. Je to nejen síla ve službách rozplodování, je to také zdroj prožitku uvolnění a slasti. Naše sexualita má dále komunikační funkci: v zamilovanosti nás přitahuje k druhému člověku a subtilnějšími způsoby je více či méně intenzivně

přítomná v mezilidských setkáních vůbec. Naše sexualita je rovněž přítomna v touze a úsilí našeho erótu o prohloubení a zkrášlení, v jeho ctižádostivé snaze dát našemu životu barvu a šťávu. Působí jako fascinující a jedinečná síla dokonce v tom, co děláme pro druhé, v našem odevzdání a naší tvořivosti. Smyslové i numinózní zážitky, vášnivé usilování a vášnivé činy, to všechno je nepředstavitelné bez přispění naší sexuality. A dokonce ani touhu po splynutí s Bohem, která je hluboko v nás, bychom nemohli zakoušet bez přispění naší sexuální síly.

Negativní zkušenosti se sexualitou

Nezavírám však oči před množstvím strastiplných zkušeností, které mívají lidé se svou sexualitou. Vždyť právě téma naší knihy o sexuálním zneužívání nepokrytě poukazuje na strašnou tvář sexuality, jež také existuje, a na hrozné zážitky, které se sexuálními zkušenostmi mohou přicházet. Nechtěl bych podceňovat též význam dědičného hříchu a jeho následků; nutnost toho, že potřebujeme vykoupení; příkaz uspořádání vášní rozumem a vůlí – věci, jež náleží k pilířům křesťanské teologie a spirituality. Všechny přece mají přispívat k tomu, abychom mohli zakoušet svou sexualitu skutečně jako Boží dar a integrovat v sobě tuto stránku potřebným způsobem, který nám přispěje k příslibené plnosti života.

Negativní zkušenosti se sexualitou, přečiny v souvislosti se sexualitou, deformace v oblasti sexuality – to všechno nesmíme přehlížet nebo přikrášlovat. Nesmíme jim však na druhou stranu přisuzovat takovou váhu, že bychom nedokázali vidět a oceňovat podivuhodnou stránku sexuality a to, jak zásadním obohacením může být pro náš život, pro rozvoj našeho života a pro naši vitalitu.

Láska a sexualita

Všichni toužíme po lásce. Často si však pod tímto pojmem představujeme docela různé věci. Zakoušet lásku, být opravdu milován druhým člověkem, to je ten nejkrásnější dar, jaký můžeme dostat. Zázitek toho, že jsme milováni, nelze ničím nahradit. Zakoušet lásku, být sám schopem milovat a přijímat lásku – touto vlastností se jako lidé vyznačujeme. Pro to se vyplatí žít. Cokoli jiného, co můžeme prožít a zakusit, nemůže dosáhnout zkušenosti lásky. „Dnes mi připadá, že láska a přátelství hrají v životě tu nejdůležitější roli a že bez nich i ty nejvyšší výdobytky zůstávají prázdné, bledé a nebezpečné,“ shrnuje na konci svého života filozof Paul Feyerabend (cit. podle Jung, Ein Feind aller Zwänge, článek in: *Süddeutsche Zeitung*, ročník 1994, č. 87).

Láska je projev našeho nejhlubšího nitra, je výrazem naší duše. Je to pohled naší duše, jak jednou řekla Simone Weilová. Láska musí být tudíž oduševnělá, má-li být skutečně láskou. V lásce se duše může rozvinout. V lásce může mít rozmach. V lásce se cítí dobře. Chvalozpěv lásky v epištole Korintským je tudíž také chvalozpěvem na duši. Vždyť láska je centrum duše. Láska a duše se vzájemně obohacují a ovlivňují. Láska otevírá duši, a zároveň duše otevírá lásku. Láska nalézá duši a nechává se duší vnášet do srdcí ostatních lidí. Duše prohlubuje, rozšiřuje a transcenduje naši lásku. „Prvním účinkem lásky je splynutí,“ říká Tomáš Akvinský. To je „protiklad ustrnutí“, jak Tomášův výrok komentuje teolog Matthew Fox (Sheldake a Fox, 1996). Oduševnělá láska se tudíž nezastaví před pravidly, zásadami, zákazy a racionalizacemi, pokud se prokážou jako bezduché, neoduševnělé, i kdyby snad měly náboženský nátěr.

Láska se projevuje v tom, že jsme jeden pro druhého, ve vzájemné věrnosti, vzájemné odpovědnosti a vzájemné úctě. Láska však zná i smyslovost a smyslnost, vášnivost, žhnutí a žádostivost. Láska se projevuje též v našich sexuálních setkáních a zkušenostech. Také ty

mohou být čímsi nádherným, něčím, co si Bůh přeje, a co je tedy také plné Boha, mohou být cenným a jedinečným darem. Takové zkušenosti náleží k tomu nejkrásnějšímu a nejhlubšímu, co my lidé dostáváme jako dar. Smyslné, vášnivé vření a toužení, které je nám dopřáno prožívat v sexuálním setkání, nás vnitřně rozdechvává, poskytuje nám zážitek uchvácení. Dává nám tušení o tom, co znamená být dotčen, posvátnem, zakoušet to, co je zcela jiné (srov. Müller, 2004).

Co jsem zde řekl o souhře duše a lásky, platí i pro sexualitu. Duše miluje zážitky, které přicházejí se sexuálními zkušenostmi. Těší se z orgastických prožitků. Touží však po něčem víc. Duše potřebuje určitou atmosféru, chce se těšit z toho, že může hledět druhému člověku do očí, chce cítit, jak se houpá půda pod nohama, chce prožívat, jak se otvírají nebesa. Duše chce slyšet bušení srdce, chce spojit genitálie a srdce. Duše prostě nechce být vyloučena, chce být u toho, chce být uprostřed. Chce se bez zábran rozlévat, chce ze sebe nechat proudit svou životní mizu a duševní šťávu. Oduševnělá sexualita oživuje i bezduchou sexualitu mezi partnery, když se vytratila otevřenost pro hry i posvátnost intimních setkání.

Leccos z toho, co říká křesťanství o sexualitě, je jedinečná chvála a obhajoba oduševnělé sexuality, sexuality proniknuté láskou. Jak píše Wilhelm Gößmann, Píseň písní ve Starém zákoně „je prosáknutá erotickými impulzy, byť často skrytými, alegoricky interpretovanými“ (Gößmann, 1998, s. 325). Reglementace a moralizování však mnoha způsoby vzaly půdu pod nohama přirozenému, samozřejmému přítakání sexualitě a pozitivnímu postoji k ní. Naše sexualita byla zatemněna. Mnohé z těchto předpisů chtějí lidem pomoci k oduševnělé sexualitě proniknuté láskou a úctou. Avšak zdá se, že se zhusta mýjejí cílem, protože nemají vztah k duši. Morálka bez duše je pouhé moralizování. Jeho základem je malá duše, nebo – jak říká Tomáš Akvinský – malomyslnost.

Pozitivní postoj k sexualitě chce podporovat také takzvané šesté přikázání, s nímž obvykle spojujeme celou sexuální sféru, co se týče našich myšlenek, pokud jde o city a pocity i pokud jde o chování. Hodnotu a význam šestého přikázání pochopíme, když je uvidíme a zhodnotíme v kontextu přikázání, které „je v zákoně největší“: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe.“ (Mt 22, 37–39)

Podstatné je, abychom své sexuální chování vždy znovu umísťovali do svazku lásky. Peter Ustinov řekl ve svém posledním interview, že by mluvil spíše o respektu než o lásce, protože láska je emoce, zatímco respekt je postoj, který má svou pravdu i nezávisle na náklonnosti. Slovo „respekt“ vychází z latinského slova *respicere*, které by se dalo přeložit jako „podívat se ještě jednou“. O to také jde u oduševnělé sexuality, jejímž ložem je láska: to znamená, že nezůstávám jen u své touhy a své žádostivosti, ale stále si hledím také druhé osoby. Mé chování je pak spoluutvářeno tím, že se ještě jednou dívám, tím vidím sebe samého i druhou osobu jako celého člověka srdcem, duší i tělem a nechávám tím spoluurčovat své chování.

To však také znamená, že dbám na to, aby mým jednáním neutrpěla druhá osoba fyzickou nebo psychickou újmu. Musím si stále znovu uvědomovat, že tělesná blízkost zpravidla vyžaduje emocionální a psychickou blízkost nebo přichází zároveň s ní, a že tudíž mé jednání působí na celou osobnost. Tak je šesté přikázání výzvou a povzbuzením k sexualitě, která je proniknuta láskou a respektem.

Když se v naší sexualitě a v našem sexuálním spolužití projevuje naše láska, cítí naše partnerka či náš partner v sexuálním setkání naši duši. V tom, že jsme spolu, je pak velmi mnoho z našeho nejhlubšího nitra, velmi mnoho toho, co si v tom okamžiku vzájemně dáváme. Když jsou naše duše otevřené jedna pro druhou, mohou se setkat a dotýkat, mohou na okamžik zaujmout místo v srdci druhého.

Teolog Matthew Fox o tom říká: „Máme se povznášet a velebit, když se bavíme o tom, co je přátelství a co je láska a co dělají milenci – vzájemné pronikání duší pomocí těla. To je přece velkolepé! Věřím, že andělé nám lidem závidí, že máme tělo. Oni tělo nemají, a když se dva lidé milují, andělé závidí mávají křídly. O tom mluví biblická Píseň písní. Lidská sexualita je mystickým projevem v dějinách univerza. Všichni andělé a všechny ostatní bytosti přicházejí a žasnou nad ní. Existuje tradice, podle níž se sabat slaví milostným aktem.“ (Sheldake a Fox, 1996, s. 108)

Oceňovat svou sexualitu jako Boží dar znamená také nevyhýbat se žádným krokům sexuálního vývoje

Oceňovat svou sexualitu, chápat ji jako Boží dar, to také znamená nevyhýbat se žádným krokům sexuálního vývoje, které je třeba vykonat, abychom se stále více stávali zralou (i sexuálně zralou) a odpovědně jednající osobností. To platí jak pro toho, kdo chce žít ve vztahu s životním partnerem, tak pro osobu, která hodlá žít bez manželského vztahu. Na psychologické úrovni to znamená, že máme dojít k trvalému, stabilnímu pocitu vlastního Já, včetně nalezení vlastní identity. Ta obsahuje také identitu sexuální, kterou máme přijmout, ať jsme heterosexuální, nebo homosexuální.

Na sociální úrovni je cílem psychosexuálního vývoje stát se člověkem schopným zralých niterných mezilidských vztahů. Z duchovního hlediska jde o to, abychom byli schopni niterného, hlubokého, naše vlastní já překračujícího vztahu k partnerovi, posléze i k dalším lidem a nakonec k Bohu. Jinak řečeno, abychom získali schopnost lásky a odevzdání. Tehdy se sexualita stává silou, která nás pudí k lásce, k sebeodevzdání a k životu.

Zkušenosti raného dětství a puberty

Dříve, přinejmenším před Sigmundem Freudem, převládalo pojetí, podle něž naše sexualita začíná teprve v mládí. Od Freuda víme, že sexualita je v podstatě přítomna již v samém počátku našeho života – jako součást řeky života. Sexualita, přítomná tedy v našem životě od počátku, má nejspíše šanci na normální vývoj, jestliže se prostě může vyvíjet, jestliže může, jako součást řeky života, prostě plynout a zrát s věkem. Čím přirozeněji, čím samozřejměji je pro nás sexualita součástí života, částí našeho životního proudění, tím normálněji, přirozeněji a samozřejměji se může vyvíjet.

Zkušenost přirozeného a nepřirozeného postoje k sexualitě v rodině

Kdo vyrůstá v rodině, kde panuje atmosféra přirozeného postoje k sexualitě, ten sám zaujme nekomplikovaný, přirozený postoj vůči vlastním sexuálním počátkům a vůči své sexualitě. Jinak je na tom ten, kdo vyrůstá v prostředí, v němž cítí, že o sexualitě se nehodí mluvit, že na sexualitě lpí cosi „háklivého“, kvůli čemu se jeví jaksi podezřelá. Bude mít sám výhrady ke svým sexuálním počátkům a k sexualitě. S tím souvisí, že pro něj bude potíž spatřovat ve svých sexuálních počátcích a ve své sexualitě něco normálního a samozřejmého. Přirozené zacházení se sexualitou však zároveň znamená neposkytovat sexualitě příliš mnoho prostoru, nepřisuzovat jí přílišnou závažnost. Je to jeden živel mezi ostatními živly či prvky řeky našeho života.

Takový přirozený postoj k sexualitě nemusí znamenat, že bychom přiměřeně neocenovali to, co je na sexualitě přece jen tajemné a jedinečné. Jde o to mluvit o sexualitě obezřetně a citlivě, aby se ozřejmilo, že sexualita je a byla také cosi tajuplného, že má hodně co dělat se

senzibilitou. Tím se také ozřejmí, že sexualita je též cosi křehkého a něžného, co musíme ochraňovat.

Pozitivní a negativní zkušenosti s blízkostí a distancí

Zakoušení a sdělování tělesné a emocionální blízkosti je těsně spjata se sexualitou. Proto zážitky, které v dětství získáme s doteky a blízkostí, také podle toho pozitivně nebo negativně působí na náš postoj k sexualitě, a koneckonců i na naši schopnost mít niterné, hluboké vztahy. Jestliže někdo jakožto dítě mohl získat pozitivní zkušenosti emocionální a tělesné blízkosti, bude i ve svém pozdějším životě snáze dovolovat blízkost a dávat ji také druhým. I ve své sexualitě bude hledat a dovolovat blízkost a zážitek vřelosti.

Jinak je na tom ten, kdo musel získat s emocionální a tělesnou blízkostí negativní zkušenosti, kdo ve svých emocionálních vztazích zakoušel především chlad, kdo zažil, že okolí nerespektovalo a nevidělo jeho autonomii. Hrozí nebezpečí, že to bude mít negativní následky též na jeho sexuální zkušenosti a potřeby. U lidí, kteří v dětství zakoušeli chlad místo vřelosti, se často setkáváme s malým zájmem o sexualitu a s tendencí popírat vlastní city, pocity a potřeby. Jiní lidé, kteří na základě této zkušenosti mají ve svých emocionálních vztazích nedostatek vřelosti, mohou být doslova posedlí vztahem. Neustále hledají niterný, intimní vztah. Na něm potom často ulpívají, jako by na tomto vztahu záviselo jejich přežití.

Dobré zkušenosti se sexualitou, s emocionální a tělesnou blízkostí, s doteky a s vřelostí, kterou poskytuje blízkost – to všechno přispívá k tomu, aby se naše sexualita mohla normálně vyvíjet. Jestliže je naopak sexualita spojena s negativním pocitem, může to vést k tomu, že ji člověk vůbec nepřipustí. Potom však jeho sexualita zůstává nerozvinutá nebo nedostatečně rozvinutá. Je v jistém smyslu zatemněná,

nemůže se plně rozvinout ve své pozitivní stránce a pozitivní povaze. To samozřejmě platí v obzvláštní míře, jestliže někdo zakouší a prožívá sexualitu jako něco hrubého, hluboce zraňujícího, jako je tomu v případech sexuálního zneužití.

Puberta – procitání sexuality

Další, a to rozhodný vývojový krok v rozvíjení naší sexuality se odehrává ve věku, kterému říkáme puberta. Hormony se bouří a vyvolávají zvýšení sexuálního zájmu. Stále více zjišťujeme, že v celé paletě pocitů je jeden, který (když to připustíme) pohltí celou naši pozornost, ba může nás doslova ovládnout. Procitající sexualitu je třeba přijmout, připustit, užívat si jí a stále více ji utvářet. Získávat cit pro to, co je vlastně sexuální vzrušení, jaké pocity přináší sexualita, jaké zkušenosti může přinášet. Je důležité důvěrně se v této době seznámit s tímto svým novým, zneklidňujícím pocitem, zaujmout k němu pozitivní postoj a vnímat jej jako obohacení svého života. Je to fáze našeho života, v níž získáváme nejvíce zkušeností se sebeuspokojováním. Mnozí v této době také získávají první sexuální zkušenosti s osobami opačného nebo stejného pohlaví.

Pro náš sexuální vývoj má pozitivní význam, jestliže je nám v této době vymezen prostor, v němž se s tímto pocitem můžeme důvěrně seznámit, v němž můžeme vzrušení, uvolnění a slast, které ze sexuality můžeme mít, prožívat jako něco pozitivního. Kdo se těmto zkušenostem uzavírá, má pro ně předem negativní nálepku, hodnotí je jako cosi negativního, ten je v nebezpečí, že se v tomto místě jeho života přestane jeho sexualita rozvíjet nebo zůstane nedostatečně rozvinutá. Jeho sexualita zůstane negativem a nestane se pozitivní. Nemůže ukázat své barvy, zůstává jaksi skryta ve stínu. Vzniká pak také nebezpečí,

že tato nedostatečně rozvinutá, nepřijatá sexualita si dříve či později najde skulinu, aby se aspoň trochu nadechla života.

Puberta a sebeuspokojování

Již v raném dětství máme zkušenosti se sebeukájením. Praxe sebeukájení se nicméně rozvíjí zpravidla až v pubertě. V popředí je tehdy uvolňování napětí, prožitky slasti a sexuální objevování.

V této fázi našeho života je sebeuspokojování z psychologického hlediska normální zkušeností. Je to způsob setkávání se sexualitou, který je v tomto věku přiměřený. Dnes, v době, kdy je pohled na sexuální zkušenosti docela jiný, „liberálnější“, už zjevně nehraje sebeukájení takovou roli jako dřív. Mladiství dnes mívají už ve velmi raném věku sexuální kontakty.

Také zde je hlavní zaujmout zásadně pozitivní postoj. Tento pohled se naprosto jednoznačně distancuje od představy, že ze sebeuspokojování člověk duševně onemocní, jak se dříve tvrdívalo. Zákaz sebeukájení by neměl vést k tomu, že je sexualita okamžitě chápána negativně, že se ocitne rázem ve špatném světle. Jestliže se někdo z pozitivních důvodů vzdá sebeuspokojování a přitom v tom nevězí negativní postoj k sexualitě, pak může tento jeho postoj působit na jeho sexualitu právě tak pozitivně jako postoj, který sebeukájení v této fázi života přijímá a spatřuje v něm novou dimenzi zkušenosti.

Sebeukájení a život bez manželství

V pozdějším životě má sebeuspokojování tu větší, tu menší roli. To platí i pro ženy a muže, kteří žijí bez manželství nebo v celibátu. Právě u nich může hrát sebeukájení dokonce ještě větší roli než u vdaných

žen a ženatých mužů. Vždyť to pro ně bývá jediná podoba zážitku genitální sexuality. Pro toho, kdo žije v celibátu z religiózních důvodů, je cílem, aby se dokázal sebeukájení vzdát. Ve skutečnosti bývá konfrontace a vypořádávání se sebeuspokojováním celoživotním tématem.

V Podle mého přesvědčení je důležité zaujmout vůči sebeuspokojování dospělý a přirozený postoj. Tím myslím to, že člověk, který provádí sebeuspokojování, si za tím stojí. Jsou osoby, které mají z morálních důvodů problémy se svým sebeukájením, a proto si za svým jednáním nestojí. Říkají: „Zase se to stalo.“ Proti tomu je postoj, při němž si jedinec stojí za svým jednáním, a pokud by je rád změnil, hledí, čím by k tomu mohl přispět.

Rovněž takzvané neurotické pocity viny, které se po sebeuspokojování mohou dostavovat, koneckonců k ničemu nevedou. Spíše naopak přispívají k tomu, že člověk své chování nemění a na hlubší rovině možná i věří, že je měnit nemusí, dokud má pocity viny. Tak pocit viny vlastně člověku nedovoluje skutečně něco změnit.

Dospělý postoj vůči sebeuspokojování, postoj, který přináší šanci na změnu chování, když je opravdu změnit chceme, je postoj, který nás vede k tomu, abychom se dívali zpříma a hledali, co nás vlastně podněcuje k sebeukájení.

- Je to touha po uvolnění, po slastném prožitku?
- Je to postoj, že je to prostě třeba, protože to přispívá k lepší celkové vyrovnanosti?
- Hledá někdo, kdo je vysílený, v sebeukájení uvolnění a východisko z vyčerpanosti?
- Postrádá někdo ve svém životě smyslovou a erotickou sféru a doufá, že tímto způsobem ji zakusí?
- Cítí někdo v hloubi své touhy po sebeuspokojení touhu po intimitě, po bezpečí, po kontaktech?

- Hlásí se v touze po sebeuspokojení nevyváženost hormonálního systému, který by si tímto způsobem rád opatřil vyvážení?

Po takových úvahách se můžeme ptát, zda je sebeuspokojování úměrným a přiměřeným způsobem, jak dosáhnout toho, co od něj člověk očekává, nebo není-li nutné vydat se jinými cestami. Dopřát například více času sobě nebo smyslové a erotické stránce; postarat se o to, abych nebyl vysílený; dělat víc pro to, aby v mém vlastním životě hrály větší roli niterné vztahy; více zažívat společenství a přátelství, více se tělesně pohybovat apod.

Mezi negativní zkušenosti se sebeuspokojováním patří nutkavé masturbování, to znamená masturbace, kterou člověk není s to udržet pod kontrolou, ale prostě podléhá nutkání, závislosti. Negativně může sebeukájení působit také tehdy, jestliže je útekem od problémů nebo vztahů. Pro toho, kdo v sebeuspokojování spatřuje a prožívá jedinou formu uvolnění, může také sebeuspokojování získat takovou důležitost a význam, jaké mu nepřísluší, což může způsobit zúžení života.

Zkušenosti z raného dětství, puberta a sexuální zneužívání

U kněží, kteří sexuálně zneužívají nezletilé, můžeme často zjistit, že z hlediska svého psychosexuálního vývoje uvázli na stupni 13 let věku. Pokud jde o intelektuální a duševní vývoj může jim být třeba 30 nebo 40 let, ale co do své sexuální zralosti jsou to nadále děti, popřípadě mladiství. Nejsou vlastně ve styku se svou sexualitou. Důvodem může být to, že vyrostli v prostředí, v němž sexualita měla negativní nálepkou, nebo zažili atmosféru, v níž bylo extrémně tabuizováno všechno, co mělo cokoli společného se sexualitou.

To tedy znamená: předsevzetí, očekávání či rozhodnutí žít v celibátu nesmí vést k tomu, že pro téma sexuality rázem rozsvítíme

červené světlo: Nevstupovat! Žít v celibátu, to neznamená znemožnit a ukrátkat normální sexuální vývoj. Také to neznamená zmrzačit něco, co je nám dáno, co je do nás vloženo. Žít v celibátu znamená spíše připustit a rozvíjet sexualitu, která je naší normální a samozřejmou součástí, přicházet s ní do styku a nezávisle na tom, zda žijeme mimo manželství nebo ve vztahu, ji učinit plodnou pro náš život a životní styl, který jsme si zvolili.

Nalezení vlastní identity a sexualita

Další podstatnou fází vývojového procesu naší sexuality je fáze hledání a nalezení vlastní identity. V ideálním případě se to děje mezi 18 a 23 lety věku. To je doba, kdy se vnitřně i navenek odpoutáváme od toho, co nás dosud utvářelo a co pro nás také dosud znamenalo domov. Do té doby jsme se identifikovali především s přesvědčeními, představami a ideály lidí, kteří nás formovali – například rodičů, učitelů, v tom či onom případě možná také faráře, a dnes již také sdělovacích prostředků, možná bohužel. Při hledání identity však jde o to, abychom stále více rozvíjeli své vlastní hodnotové představy, přesvědčení a ideály a začali si tak vytvářet svůj vlastní domov.

Čas přechodu

To od nás vyžaduje, abychom se odpoutali od toho, co nás dosud utvářelo. Těmito kroky spouštíme často fázi, v níž se cítíme nejistě a kterou někdy prožíváme jako fázi přechodu, ne-li přímo jako krizi. Je to typické pro takovou fázi přechodu, kterou charakterizuje odpoutávání od dosavadních věcí a přimknutí k novým.

Přijít na to, kdo jsem, však není věc pouhých úvah a výzkumů. Je to niterná zkušenost, v níž hrají roli všechny stránky, jimiž jsem tvořen. Je to tak, jak píše Hermann Hesse ve své novele *Demian*: „Na okamžik jsem měl pocit, že mám v srdci křišťál, a náhle jsem věděl, že to je mé já.“

Jde také o to, abych při hledání a nalézání své identity neustále bděle vnímal onen pocit v sobě, který mi říká, jak vypadají mé touhy, jak vypadá má nejhlubší touha vzhledem k mým vztahům. Cítím v sobě přání mít partnerský či manželský vztah, nebo v sobě vnímám touhu po životě bez manželství?

Různé formy nalézání identity

Cesta k nalezení vlastní identity může probíhat různě. O *zdařilém nalezení vlastní identity* mluvíme tehdy, když došlo k odpoutání od toho, co mě dříve určovalo. Dotyčná osoba prochází přechodnou dobou až ke krizi a stále lépe přitom rozpoznává, co vytváří její vlastní základ. V rozhodování o podstatných věcech života pak vychází ze svého základu.

V této souvislosti je zřejmé, jak je důležité, aby dotyčný v té době, kdy rozhoduje o věcech důležitých pro celý budoucí život, o sobě skutečně věděl. Zde se ukazuje význam sebepoznání. Vycházíme-li z hlubinněpsychologického pojetí, pak to, čím jsme tvořeni, je bytostné Já. To je však pro nás z velké části nevědomé. Je to ledovec, z nějž vidíme jen špičku. Ta špička ledovce, kterou vidíme, to je naše vědomé já. Čím více však o sobě víme, čím více víme o svých nejhlubších přáních a touhách, čím více víme o svém životním snu, tím více se to, pro co se rozhodujeme, kryje s námi samotnými, s naším bytostným Já. Ke zdařilému nalezení vlastního já tudíž patří též velká otevřenost pro sebepoznání. Význam sebepoznání byl zřejmý již Bernardovi

z Clairvaux. Ten o tom řekl: „Když neznáš sám sebe, rovnáš se někomu, kdo bez základů staví trosku místo domu. Všechno, co postavíš mimo sebe samého, bude jako hromádka prachu vydaná větru napospas. Moudrý tudíž není nikdo, kdo si neví rady sám se sebou.“

O *dosazené identitě* mluvíme, jestliže někdo rozhoduje o životně důležitých věcech, aniž se odpoutá od toho, co ho dříve utvářelo, bez zkušenosti přechodné fáze, či dokonce krize, prostě nadále na základě toho, co pro něj dosud platilo. Přitom zatím neví, jestli tato rozhodnutí spočívají skutečně na vlastním fundamentu. V pozdějším životě se často ukáže, že rozhodnutí z této doby je třeba revidovat, protože to byly pouhé výhonky, pouhé pokračování toho, co bylo dříve určující, a nevznikly na základě vlastního sebepoznání, a tudíž vlastního fundamentu.

Mluvíme také o *moratoriu*, jestliže se někdo právě odpoutává od toho, co jej dosud utvářelo a co pro něj platilo, ale tak říkajíc ještě nevstoupil na nový břeh. Ještě je v přechodné fázi, ne-li přímo v krizi. Nepotrvá-li tato krize nadměrně dlouho, může jít o přechodnou fázi, která je z psychologického hlediska normální.

O *zmatení identity* mluvíme, když se někdo dosud nenechal formovat svým okolím, ale zároveň se ani nerozhodl na základě vlastního sebevnímání a sebepoznání pro nějaké přesvědčení, nějaké ideály, hodnoty. Schopnost nalézt jasnou, nosnou, vyžralou identitu je v naší společenské situaci stále obtížnější. Je to mimo jiné následek toho, že se méně předávají závazné hodnotové představy. Další příčinou je to, že dnešní rodinná situace, pokud jde o výchovu a předávání hodnot, už nemá takovou soudržnost, trvalost jako v dřívějších dobách. V této souvislosti se mluví také o sešívání identity. Znamená to, že utváření identity je daleko více než dosud vystaveno různým vlivům a zvětšily se potíže při hledání a utváření souvislé, trvalé identity.

Zamilovat se: objevit druhého

Po období puberty a také zároveň s ní nadchází čas zamilovanosti. Je to doba, kdy nás přitahuje opačné pohlaví, nebo stejné pohlaví, jestliže jsme homosexuální. Zkušenost zamilování je třeba vidět pozitivně. Je to především zážitek, který vede k tomu, že opouštíme kroužení kolem sebe samých a vydáváme se k jiné osobě, abychom ji objevovali. Je to rozšiřující zkušenost. Vede nás jednak k druhé osobě a v zamilovanosti se dostáváme do styku s těmi stránkami z nás a v nás samých, které je dobré realizovat ve svém životě. Tak říkajíc se v nás polibkem cosi probouzí a co by teď rádo žilo.

Připustit si zamilování, to má pozitivní účinky také na náš sexuální vývoj. Tím připouštíme erotickou, smyslovou, ba numinózní sílu, která je v sexualitě rovněž; díky tomu smí žít. Jestliže si naopak zamilovanost nepřipustíme, může se stát, že síly přítomné v sexualitě, které jsou s to nás okouzlit, očarovat, a dávají nám citlivou vnímavost pro to, co je zcela jiné a numinózní, že tyto potlačené síly se budou snažit projevit destruktivním způsobem.

Význam nalezení sexuální identity

Při nalézání identity dochází též k nalezení identity sexuální. Jde o to, abych pro sebe přišel na to, co jsem zač z hlediska své sexuální orientace, tedy jestli jsem heterosexuální, homosexuální, nebo bisexuální. Jako je pro mne důležité zjistit, kdo jsem a co chci, tak je pro mne také důležité, abych pro sebe zjistil, kdo jsem, pokud jde o mé sexuální zaměření. Je to důležité i pro to, jak sám sobě budu rozumět, a pro utváření mého sociálního prostředí, které je velice silně spouštěáno mimo jiné mou sexuální orientací.

Chci-li přijít na to, kdo jsem z hlediska své sexuální orientace, může mi pomoci, když si prostě budu všimát, kdo mě sexuálně vzrušuje, kdo je pro mě sexuálně přitažlivý. K vyjasnění sexuální orientace mi může také pomoci, když si uvědomím, kdo je například mým sexuálním partnerem v sexuálních fantaziích, při sebeuspokojování, v sexuálních snech. Důležitým znakem pro rozeznání vlastního sexuálního zaměření je to, do koho se zamiluji.

Cesta k nalezení vlastní sexuální identity a orientace může být někdy obtížná proto, že tu jde o něco centrálního v našem lidském vývoji, co bývá spojeno i s jakousi trapností, s úzkostí, cosi, čím se činíme zranitelnými. „Jestliže si člověk neuvědomuje svou vlastní sexuální orientaci, může to mít různé důvody. Může se to vyskytnout u extrémně naivních nebo střezných mladých dospělých. Rovněž někteří lidé, kteří jsou již dlouhou dobu těžce psychicky nemocní, dosud nikdy neměli příležitost, aby se zabývali svou sexualitou. Také někteří mladiství, kteří vyrostli v přesvědčování, že sexuální pocity jsou nesprávné, si neuvědomují své vlastní počitky a pocity. Může se též stát, že člověku jeho sexuální orientace nevstupuje do vědomí proto, že by se pro ni velmi styděl.“ (Rossetti a Müller, 1996, s. 65)

Vzhledem k osobám, které přitahují děti a mladiství, říká Stephen Rossetti: „Lidé, na něž působí děti sexuálně přitažlivě, se často za tyto své pocity stydí a oškliví se jim. Je pro ně velice těžké vyrovnat se s ‚normální‘ sexuální orientací. Pro ty, které přitahují děti, je strašně těžké pohlédnout na tuto skutečnost zpřímá. Pak je pro ně psychicky příjemnější sexuální pocity úplně potlačit. Dospělí, které přitahují děti, často říkají, že jsou buď heterosexuální, nebo homosexuální. Může to i celkem souhlasit. Často je vzrušují i dospělí lidé. Někdy to však je spíše vysněná představa než realita. Tito lidé si namluvili, že nejsou pedofilní nebo efebofilní, a vážně tomu věří.“ (Rossetti a Müller, 1996, s. 65n.)

Heterosexualita – homosexualita – bisexualita – asexualita

Předpokládá se, že většina lidí je heterosexuálních. Podle Kinseyho stupnice se to týká přibližně 90 procent obyvatelstva. U 5 procent mužů a asi 2 procent žen je sexuální preference homosexuálně zaměřená. Pak jsou muži a ženy, kteří vnímají řekněme z 60 procent homosexuálně a ze 40 procent heterosexuálně; tak či onak jejich sexuální orientace není jednoznačně ustavena. Je-li sexuální orientace zaměřena stejnou měrou na obě pohlaví, mluvíme o bisexualitě.

U homosexuální orientace musíme rozlišovat různé typy. Homosexuální orientace je jednoznačně dána, jestliže někoho sexuálně přitahují výlučně osoby téhož pohlaví. Něco jiného je takzvaná nouzová homosexualita, kterou člověk provádí proto, že nemá možnost heterosexuálního vztahu, který by si ve skutečnosti přál (např. ve věznici). O homosexualitě ze zábran mluvíme v případech, kdy například muž je vlastně zaměřen heterosexuálně, ale ze strachu z ženské blízkosti navazuje snazší sexuální kontakty s muži.

Mluví-li o homosexualitě, vycházím z předpokladu, že u této homosexuality jde o zaměření, které je v podstatě nezměnitelné. U lidí, kteří mají homosexuální citění, se může stát, že jim v důsledku společenských nebo církevních výhrad vůči homosexualitě déle trvá, než jednoznačně dojdou ke své sexuální, a tedy homosexuální orientaci. Může se také stát, že nějakou dobu trvá, než svou homosexuální orientaci dokážou přijmout.

O asexualitě hovoříme, když někdo nedokáže pro sebe jednoznačně zjistit, jaká je vlastně jeho sexuální preference. U těchto lidí k tomu přistupuje ta okolnost, že nejsou ve styku se svou sexualitou. Často mezi těmito osobami nacházíme i takové, které se chovají pedofilně nebo efebofilně.

Pedofilie a efebofilie

O efebofilii mluvíme, když někoho sexuálně přitahují mladiství ve věku 14 až 17 let. O pedofilii hovoříme tehdy, když se u někoho objevují alespoň šest měsíců stále se vracející intenzivní sexuálně vzrušující fantazie, impulzy nebo způsoby chování včetně sexuálních aktivit, a to s prepubertálními nezletilými, tedy s třináctiletými a mladšími dětmi.

Rozlišujeme dále mezi pedofilem fixovaným a regredovaným. O fixovaném hovoříme, jestliže je dotyčný co do své sexuální preference fixován na děti nebo mladistvé a jen zřídka, pokud vůbec, mu sexuálně něco říkají dospělí. Typické je pro něj, že se zabývá dětskou pornografií, nutkavě masturbuje a konzumuje alkohol nebo drogy. Jeho sexuální přečiny bývají dlouho plánované. Aby dosáhl svého cíle, obelhává, chytráčí a vyhrožuje. O regredované pedofilii mluvíme, jestliže dotyčného sexuálně zajímají převážně dospělí, ale působením stresu regreduje na dřívější sexuální stupeň a navazuje sexuální kontakty s dětmi nebo mladistvými.

Přijetí sexuální orientace

Kromě toho, že známe svou sexuální orientaci, je podstatné, aby ten, kdo své sexuální zaměření našel, toto své sexuální zaměření také přijal. V případě pedofilní osoby je důležité nic si o existujících počtích a pocitech nenamlouvat. V tomto případě je cílem dokázat je udržet pod kontrolou pomocí medikamentů a psychoterapie. V případě sexuální osoby je podle mého názoru rovněž zapotřebí terapeutické ošetření, aby se rozpoznaly příčiny, a pokud je to možné, aby se podpořil vývoj zdravého sexuálního citění.

Přijetí sexuálního zaměření je naprosto zásadním krokem v procesu integrace a rozvíjení naší sexuality. Je to důležitý předpoklad pro to, aby se naše vlastní sexualita mohla podílet na utváření našeho životního stylu. Když vím o své sexualitě, vnímám se jako sexuální bytost, cítím svou sexualitu a stále lépe rozeznávám, jak vlastně vypadá moje sexuální orientace, a konečně když svou sexuální orientaci přijmu – tehdy ve mně sexualita nežije jako cosi nedefinovatelného, neprůhledného a vymykajícího se mé tvořivé síle. Tehdy o ní vím, jsem s ní v kontaktu, dotýkám se jí. Víím také o její síle a moci. Nemá pak nade mnou kontrolu, neovládá mě, nýbrž já ji využívám k utváření svého života a svých vztahů.

Je tedy zřejmé, že sexuální orientace nemá jen genitální dimenzi, ale má též rozměr emocionální. Proto je důležité, abych své sexuální orientaci niterně přitakal, akceptoval ji jako svou součást. Jinak mi hrozí nebezpečí, že nejen nepřijmu své sexuální zaměření, ale nejsem schopen přijmout ani sám sebe jako takového.

Kněz a duchovní spisovatel Henri Nouwen, sám homosexuál, píše, že kdo má sexuální pocity a dělá, jako by tyto pocity neměl, ten dělá, jako by neměl srdce. Dál říká: „Homosexuální pocity stejně jako pocity heterosexuální zasahují jádro niterného života člověka... Když je někdo schopen ... učinit homosexuální pocity použitelnými pro sebe a uznat, že náleží k centru jeho vnitřního života, pak bude v situaci, kdy může navázat s těmito pocity vztah na realistické bázi. Křesťanská morálka nevyžaduje, abychom své city a pocity popírali, nýbrž abychom s nimi odpovědně nakládali... Homosexuální člověk je právě tak jako člověk heterosexuální odpovědný za to, jak se staví ke svým sexuálním pocitům. Případá mi nanejvýš opovážlivé, a dokonce velmi nebezpečné naznačovat či tvrdit, že homosexuální city a pocity jsou méně lidské, méně skutečné či méně autentické než pocity heterosexuální. Jestliže muž pociťuje silnou erotickou lásku k jinému muži, zakouší skutečný a hluboký lidský cit, který mu velmi mnoho

prozrazuje o něm samém. Pokud však myslí, mluví nebo jedná tak, jako by tento cit neexistoval, pak mrzačí svůj vlastní emocionální život a vydává se v nebezpečí, že upadne do stavu psychického ochromení. Jestliže naopak své skutečné city učiní pro sebe použitelnými, otevře se a uzná je za své vlastní, je schopen morálního rozhodnutí o životě, jímž by chtěl žít. Jsou mu otevřeny mnohé možnosti a není jen jediná správná volba. Je možné rozvíjet hluboký osobní vztah, který se zakládá na silné vzájemné přitažlivosti mezi dvěma muži nebo dvěma ženami. Je možné zaujmout k vlastním citům distanci a dát své silné city do služeb širších sociálních zájmů. Je možné nechat své city, aby se staly součástí hlubšího, kontemplativního života. Je možné objevit v těchto citech povolání k životu v celibátu nebo životu bez partnerského vztahu, což nevylučuje navázání přátelských vztahů s různými lidmi. (Nouwen, 1971, s. 210n.)

Myslím, že tento výrok Henriho Nouwena jasně ukazuje, jak důležité je vědět o své sexuální orientaci a přijmout ji, abychom dokázali odpovědně zacházet s vlastní sexualitou a učinit ji něčím plodným pro svůj životní styl, což je možné různými způsoby. To platí pro muže i ženy, kteří chtějí žít ve vztahu, stejně jako pro ty, kteří chtějí žít v celibátu.

Homosexuální kněží

U homosexuálních lidí může hledání a nalézání identity probíhat obtížněji, protože procesy s tím spojené se musí odehrávat nezřídka v ještě více tabuizované zóně nebo ještě nesvobodnější atmosféře. Pro homosexuálního člověka, který je na cestě k církevní službě či ke kněžství, to může být ještě těžší. Jeho možnosti skutečně posoudit tuto stránku v sobě mohou být ještě více negativně ovlivněny

tabuizací homosexuality v církevním kontextu, než je tomu běžně u mnoha homosexuálních lidí.

Arcibiskup Rembert Weakland píše, že už mu bylo 40 let, když si poprvé ve svém životě uvědomil, že je také sexuální bytostí. Vědomí vlastní sexuální orientace – je homosexuální – se stále více vynořovalo. Poprvé mu vytanula myšlenka, že by mohl být přitažlivý pro druhé. Předtím na sebe nikdy nepohlížel jako na sexuální přitažlivou bytost. „A pak, já jsem nevěděl, jak s takovou sexuální přitažlivostí zacházet, především tehdy, je-li to přitažlivost stejného pohlaví.“ (Weakland, 2009, s. 198)

Dále píše: „Teprve kolem své pětáctičítky jsem si uvědomil svou zásadní orientaci, dokázal jsem si za ní stát a uvažovat, co to pro mne znamená. Nikdy jsem neměl pochybnosti o svém povolání ani o významu svého slibu; teď jsem však musel obojí vidět v novém světle, totiž ne jako zabraňování hříchu a zlu, nýbrž jako novou cestu evangelia lásky, které kázal Ježíš: milujte. Chtěl jsem být osobou, která žije láskou, ne ze strachu.“ (Weakland, 2009, s. 198)

Mnozí muži s homosexuálním cítěním, kteří se hodlají chopit kněžského povolání nebo se již kněžím stali, se domnívají, že v celibátním způsobu života se mohou vyhnout – možná bolestnému – vypořádání s vlastní homosexuální identitou. Tuto strategii vyhýbání může ještě posilovat tabuizace homosexuality v církevním kontextu, která trvá podnes. Výsledkem je to, že homosexuálně cítící kandidáti kněžského úřadu nebo kněží se vyhýbají nezbytnému vypořádání se svou sexualitou a homosexualitou, které by vedlo také k přijetí vlastního homosexuálního založení. Následkem toho zůstává na půli cesty jejich sexuální vývoj a schopnost tvořivě na svou sexualitu působit.

Mnozí homosexuální kněží, jak píše Donald Cozzens (srov. Cozzens, 2002), žijí s bolestným vědomím, že jejich církev označuje jejich sexuální zaměření za „objektivně neřádné“, byť to neznamená, že by jejich církev je posuzovala jako osoby objektivně neřádné. Kněz, který

je homosexuální a má vážnou snahu žít důvěryhodně a věrohodně, se musí vypořádat s učením své církve o homosexualitě. Přitom mohou vznikat křivdy a vnitřní napětí, s nimiž se homosexuální kněz nebo kandidát kněžství musí vyrovnat, na které se musí podívat zpříma, aby se rána nejitřila. Pro tyto kněze je důležité, aby v sobě nezávisle na tom, jak jejich církev morálně hodnotí jejich sexuální orientaci, viděli Bohem milované syny a vnímali se tak; a také aby zakusili od své církve uznání a přijetí jako osobnosti.

Sexuální orientace a sexuální zneužívání

Ukázalo se, že právě mnozí kněží, kteří sexuálně zneužívají nezletilé, ještě ve věku 25, nebo dokonce 35 let nevědí, jestli jsou homosexuální, nebo heterosexuální. Jasně vědět o vlastní sexuální identitě je však rozhodující stupeň v celém procesu integrace sexuality. Chci-li být schopen odpovědně zacházet se svou vlastní sexualitou, musím přijít na to, jaké místo bych chtěl sexualitě přiznat ve svém životě a svých vztazích. Když si ujasním, jak vypadá moje sexuální orientace, je dále důležité spatřit v této orientaci součást své identity. Platí, co jsem uvedl již v první kapitole pod titulkem „Příprava kandidátů kněžského povolání nebo řeholního života“: Kdo si v podstatné míře neuvědomuje svou sexuální orientaci nebo není schopen ji akceptovat, tomu by nemělo být dovoleno stát se knězem nebo členem řádu.

Mezi kněžími, kteří zneužívají nezletilé, jsou pedofilně a efebofilně založení, popřípadě jednající kněží. Z ankety provedené v diecézích USA – známé jako Zpráva Johna Jaye – vyplývá, že oběti sexuálního zneužívání kněžími byly ve 40 procentech případech děti nebo mladiství ve věku mezi 11 a 14 lety a že více než 80 procent obětí byly děti či mladiství mužského pohlaví.

Dosavadní výzkumy mluvily o tom, že pachatelé jsou především efebofilní kněží. Máme-li však věřit Zprávě Johna Jaye, musíme předpokládat, že podíl pedofilních kněží je přece jen větší, než se dosud předpokládalo, případně že mnozí pachatelé se pohybují v pomezí oblasti mezi pedofilii a efebofilii. Zdá se, že většinu pachatelů přitahují chlapi či mladiství, kteří jsou ve svém vývoji buď právě v pubertálním stupni, nebo krátce po pubertě, tak či onak před emocionální zralostí – též proto, že sami uvázli na tomto stupni sexuálního vývoje (srov. Podles, 2008, s. 331). Důvodem může být to, že zneuživatelé jsou sami nezralí. Zpráva Johna Jaye jinak potvrzuje, že u obětí jde převážně – asi z 80 procent – o chlapce.

Vedle toho existují kněží, kteří zneužívají nezletilé – děti nebo mladistvé – mužského pohlaví, a chovají se tedy homosexuálně, ačkoli to nemusí znamenat, že by byli skutečně homosexuální. Nevypořádali se skutečně se svou sexualitou a svou sexuální identitou, a proto nejsou schopni jasně říci, zda jsou homosexuální, nebo heterosexuální. Mohou se mezi nimi vyskytovat i kněží, kteří jsou bisexuální.

Získat schopnost intimity

Po době nalézání a nalezení identity nastává čas získávání schopnosti intimity. Tehdy jde o to, abych se stával stále schopnějším navazovat hluboké, významné vztahy s jinými lidmi. Prostřednictvím setkávání s druhými lidmi se zároveň stále důvěrněji seznamuji se sebou samým, ještě více se o sobě dovidám, prohlubuji poznání své identity.